

Studijní a vědecká
knihovna
v Hradci Králové

Průvodce po Krkonoších

dle vlastních i cizích zkušeností
sepsal a sestavil

František Vlastimil Kodým

Hradec Králové
2020

e-kniha

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové
Hradecká 1250/2, 500 03 Hradec Králové

digitalizace@svkhk.cz

<https://www.svkhk.cz/>

<https://kramerius.svkhk.cz/>

Znění tohoto elektronického vydání vychází z textu díla Průvodce po Krkonoších, vydaného v Praze v roce 1878 (KODYM, František Vlastimil. *Průvodce po Krkonoších*. V Praze: Nakladatel Fr. A. Urbánek, 1878, 78 s.).

Text díla není vázán autorskými právy.

Elektronické vydání (typografická a grafická úprava), jehož autorem je Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, je poskytováno pod licencí Creative Commons.

Verze 1.0 z 27.07.2020

Obsah

PŘIPOMENUTÍ.....	1
Některá předběžná připomenutí vůbec pro cestovatele.	2
Krkonoše a „Krkonoš“.....	4
Od úpatí na vrchol Krkonošův.	7
Od Krkonošské boudy na Sněžku.	10
Od Sněžky do Schmiedeberku.	13
Schmiedeberg a okolí.	18
Ze Schmiedeberku do Hirschberku.	20
Hirschberg a okolí.....	22
Teplice (Warmbrunn) a okolí.....	24
Z Teplic do Schreiberhau.....	26
Ze Schreiberhau na Krkonoše a zpět do Čech.	29
Abecední seznam jmen	40

PŘIPOMENUTÍ.

Ve všech oborech bohatá literatura naše postrádá dosud ještě *praktických kněh cestopisných*, kteréž by obecenstvu za *průvodce a ukazovatele* po milé vlasti naší i v cizině sloužily. Příčinu toho nepochybně dlužno hledati v tom, že my Čechové dosud málo pozornosti věnujeme památným místům vlasti své a spíše ciziny si všímáme než krbu vlastního; kdo ale v cizinu cestuje, ten jistě takých kněh tam dosti najde, ať tak dím, k výběru.

Věda dobře, jak výborným ano nutným průvodcem jest cestovateli dobrý spisek, nejen *polohu geografickou*, ale i *památnosti historické* a jiné *zvláštnosti krajiny*, kde se prochází – líčící, a marně se ohlížeje po *podobném* v literatuře naší: umínil jsem si, sestaviti malé dílko, které by tím způsobem upravené sloužiti mohlo za *průvodce, rádce a snad i pro zábavu* cestovatelům, kteří na *Krkonoše* a v rozkošné *krajiny Slezska* se vydávají. Při tom zvolil jsem jeden směr hlavní a k němu jiné připojil co odbočné.

Pokud spisek tento naznačenému úkolu dostojí, ukáže se časem svým. Že nebylo sepisování mé bez obtíží, jest na bíledni; tak ku př. velmi mnoho obtíží v cestu se staví při pojmenování malých míst, říček a vrchů v těchto místech (Grosse Sturmhaube ku př. jmenují někteří V. Přilba, jiní V. Šišák; Reifträger nazývají jedni Kruhonoš, druzí Kolouš; jedni píší Oupa, jiní Úpa a pod.), ježto pojmenování německého více se užívá, ač by český překlad možným byl i srozumitelným. Já cestu, která nejvhodnější býti se zdála, jsem volil, tu přečeštuje a ohled k dobrým názvům bera, jinde zase původní název ponecháváje.

Nesmím dále opomenouti vysloviti, že při sepisování tohoto dílka užil jsem mimo zkušenosti vlastní i těchto prací:

spisku „*Das ganze Riesengebirge nebst Waldenburg, Grafschaft Glatz und den böhmischen Sudeten. Völlig neu bearbeitet von Dr. Heinrich Pröhle. Berlin. Albert Goldschmidt 1874. 2 Mark.*“

„*Vycházky po Krkonoších*“, napsal Jos. Beran Novopacký. Ve „*Světozoru*“ za r. 1873.

„*O Krkonoších.*“ Přednáška, již měl ve valné schůzi společnosti Musea král. Českého dne 20. května 1876 odbývané prof. dr. Karel Kořistka. („*Časopis Musea království Českého*“ L. ročníku svazek 4.)

Některé *pověsti a pohádky o Krakonoši* z „*Laciné bibliotéky mládeže*“ a upravování J. Berana upraveny jsou.

Konečně musím vysloviti ku všem, kdož spisku tohoto užijí při cestování, snažnou prosbu, aby nové zkušenosti své i zvláštnosti dosud neznámé – neobtěžovali zaznamenati sobě a mně poznámky takové prostřednictvím pana nakladatele *Fr. A. Urbánka* odeslati, abych pro případ, že by k novému vydání spisek se upravit měl, jich milerád užiti mohl.

V *Držkově*, v dubnu r. 1877.

Fr. VI. Kodým.

I.

Některá předběžná připomenutí vůbec pro cestovatele.

Ne každého času můžeme cestovati, kam by se nám právě zachtělo; některé krajiny přístupny jsou cestovatelům v létě, jiné na jaře a opět jiné pouze na podzim a v zimě. Okolnosti ty řídí se dle toho, kde krajina, v níž cestovati a jejíž zvláštnosti poznati chceme, se nachází a kdy v ní jsou počasí, cesty a všechny podobné poměry právě nejprůhodnější k procházkám.

Čas k cestování po Krkonoších jest nejvhodnější letní a je-li podzim teplý a příjemný, i první měsíce podzimní, ač toto velmi zřídka se stává; v čase jarním a zimním by zde cestovatel ani dleti nemohl.

Jednotlivci vydati se na Krkonoše jest sice možno, ale nikdy nemůže se takové cestování doporučiti za příjemné, neboť ve společnosti, byť sestávala z několika jen členův, je vždy veseleji a živěji; tu sdílí jeden s druhým city radostné a milé dojmy, i hledí všemožně věděním svým k celkovému se přidružení a tak ubíhá cesta ještě více a stává se čím dále příjemnější a zábavnější, kdežto jednotlivec odkázán jest pouze na sebe a svého ducha a není mu předce tak volno, když se sám musí bráti lesy a roklinami divokými jako ve společnosti známých již turistů.

Prve než na cestu se vydáme, učiníme sobě jakýsi předběžný plán, kudy cesta naše by vésti měla, naznačíme povrchně množství vydajů, kterýžto rozpočet vždy větší uděláme, než by ve skutečnosti býti mohl, a opatříme se dostatečně všemi potřebnostmi. K takovým čítáme hned na prvním místě prádlo. *Prádla* všeho druhu nesmí nám na cestách ani v nejmenším scházeti. Hledme, aby nic se nám z něho nepokazilo, aby bylo vždy co nejdříve vyprané a tudíž čisté.

Oblek budiž lehký a jednoduchý; svrchní kabát lehký a teplý šat doporučuje se co nejvíce. Spodky buďtež volné, pevné a ne z takové látky, na které je vše okamžitě znáti a z které není možno při všem namáhání učiněné skvrny aneb jiné znečištění vycídit. Kabát ať je lehký, nejlépe světlé barvy. Co pokrývka na hlavu slouží nám dobře slaměný klobouk, mimo kterýž vezměme si k jiným potřebám těsnou čepici.

Pro prádlo a šatstvo mimořádné, jakož i všechny jiné maličkosti postačí jednotlivci *závěsní vak*, kterýž jest pohodlnější než kufřík cestovní; jinak se ovšem učiní lépe, pakli se vezme kufřík, kdy jdou dva pohromadě aneb snad celá rodina.

Při té příležitosti musím zmíniti se i o *dámách*, jež se na cestu vydávají. Každý uzná, že jim bude tím více zapotřebí, aby oblekly se volně a lehce a zaopatřily se všemi potřebnostmi k chránění útlejšího a choulostivějšího těla svého proti nastuzení. Klobouky a podobno věci nebudtež nikdy široké, aby nepřivedly cestovatelku snad do nemilých nepříjemností.

Nikdy neberme s sebou věcí nepotřebných, které by nám jen překážely a na cestě obtíže činily. Vaky naše nechť obsahují jen nejdůležitější věci.

Na cestě pamětlivi budme co nejpečlivěji o *zachování zdraví svého*, jež bychom neopatrností v takových časech sobě velmi snadno poškoditi mohli. Pomněme, co nemocí nevyhojitelných pochází z neopatrnosti na cestách! Dbejme

především o pořádek v jídle, pití a odpočinku. *Strava* naše nechtě je vždy silná, řádná a chutná, *nápoje* pak sílí a ne seslabující. Líhové silné nápoje nemohou doporučit se při cestování tam, kde všechny nervy naše již samy sebou jsou rozčileny a rozechvěny.

Ku *odpočinku nočnímu* učiníme dobře, když se zaopatříme řádným nočním teplým oblekem a vyhledáme si takové místo, které za dobré uznáme. Ráno pak nevycházejme ven jen lehkou oděnou, neboť na Krkonoších i v létě panuje za jitra vítr mrazivý, který by nám snadno mohl uškodit. *Cestou* nechvátejme příliš a zvláště opatrní budme tu, kdy na některém místě nápojem občerstviti se chceme!

Peněz zbytečné neutrácejme, zvláště kdy jimi příliš nejsme zásobeni. Cestuje-li boháč, ten arcíť spíše může tu a tam více vyhoditi, ale student aneb jiný člověk tak činiti nemůže – to zná každý nejlépe sám.

Přijdeme-li v místa, kde každou chvíli něco památného a důležitého viděti můžeme, tu jděmež pěšky a prohlížejme důkladně; naopak v místech na takové památky a důležitosti méně bohatých učiníme zase lépe, když k vůli zotavení a pohodlí pojedeme.

Že *dobrá mapa* míst cest našich scházeti nám nesmí, jest na bíledni. Časté *zapisování* si důležitostí, kterých jsme spatřili, a příhod zažitých jest doporučení hodné; prohlížení takových poznámek činí nám vždy chvíle milé a oživuje vždy poznovu blahé upomínky i vzpomíná opět a opět krásných obrazů, kterých jsme spatřili. Kdo je kreslířem, ten jistě neopomene tu kterou pěknou partii při této příležitosti sobě načrtnouti, kdežto zase botanikovi naskýtá se vhodná příležitost k nasbírání si některých vzácnějších rostlin.

Někteří cestovatelé najímají sobě při cestování po Krkonoších – jak se to všude jinde děje – *zvláštní průvodčí*; takoví jsou buď již k tomu výhradně ustanoveni – privilegovaní – aneb pouze soukromní a ti všichni mimo to, že nám cestu ukazují a při každém místě důležitém jeho památnosti připamatují, nesou i zavazadla. Privilegovaní průvodčí mají již zvláštní taxy, sestavené dle délky času té které cesty. Při tom musíme varovati cestovatele co nejdůtklivěji jistých „průvodčích“, jichž účelem jest obalamutiti cestovatele a vylákati z něho pouze peníze. Jsou to obyčejní křiklouni, kteří pro svou dotíravost na první pohled jsou k poznání.

Na Sněžku nechávají se též *vynésti ve zvláštních nosítkách*, čehož používají nejčastěji dámy a lidé slabí; zdravému a čilému cestovateli něčeho podobného tuším třeba není. Budme vždy střídmými, opatrnými a přiměřeně zvědavými, ať již cestujeme za účelem jakýmkoliv.

Poznámka. Délka času od jednoho místa k druhému je ve spisku tomto udána *vždy o něco větší než ve skutečnosti jest*, což učiněno pouze pro to, aby cestovateli vždy spíše času *vybývalo, než chybělo*.

Má-li některé místo název pouze německý, rozumí se, že ponechán i tuto; stává-li ale pro některá místa názvu českého i německého, dán český v před a německý postaven do závorky.

Pěkné obrazy, fotografie a mapy znamenitějších míst Krkonošů a Slezska na četných místech v Slezsku a Krkonoších dostati možno, kteréž kupují si cestovatelé co příležitostné upomínky.

II.

Krkonoše a „Krkonoš“.

Ohromný, 1200 až 1300 m. vysoký hřbet horstva českomoravského, táhnoucí se v délce as 28.6 klm. od Nového Světa (Neuwelt) blíže Tannwaldu až k prohí u Žaclíře (Schatzlar), nazýván je – *Krkonoše* a jest zároveň nejvyšším pásmem horstva Sudety zvaného.

Hlavní pásmo horstva téměř neustále po hranicích Čech a Slezska pruského v šířce 200–300 m. (někdy i 1000–2000 m., jako na Labské louce a u Sněžných jam) se táhne, majíc v sobě horský uzel *Sněžku*, jejíž vrchol výše 1601 m. nad hlad. m. dosahuje. Od Sněžky pak rozdělují se Krkonoše ve dvě hlavní poněkud paralelní pásma horská, z nichž jedno až k N. Světu, druhé pak až k údolí Malého Labe a k říčce Kamenici se táhne. Četné rozsochy na jih od Sněžky do Čech vybíhají, končíce Černým kopcem a vrcholky u Schwarzenthalu a Vrchlabí.

První pásmo obsahuje nejvyšší vrchy Krkonošů, jako jsou: Malý Šišák (Kl. Sturmhaube) čili M. Přílba 1369 m. v., V. Šišák (Gr. Sturmhaube) čili V. Přílba nebo Kupa 1490 m. v., Vys. Hřbet¹ (Hohes Rad) 1506 m. a Kruhonoš nebo Kolouš (Reifträger) 1352 m. vysoký.

Pásmo druhé neméně vysoko složeno je z delších hřbetů, jako: Hora Studničná čili Studničov (Brunnberg) 1555 m. v., Kozí hřbety (Ziegenrücken) 1369 m. v., Kotel čili Kotelný (Kesselberg) 1435 m. v., Krkonoš a j. menší jižně stojící vrchy.

Mimo jižní české rozsochy, v nichž vyniká Černý kopec (Schwarze Berg) 1248 m. vysoký, táhne se od Sněžky ještě jedno pásmo menší po hranicích směrem k východu, z něhož Černá Hora (Černá Sněžka – Schwarze Koppe) do výše 1418 m. se vypíná; pásmo toto znenáhla se v mnohočetná malá pásmíčka rozděluje, až pak se Sovími horami splývá. Celkem pokrývají Krkonoše prostoru as 40 klm. dlouhou a 23 klm. širokou.

Pohled na Krkonoše o dvou zvlátnostech nás přesvědčuje. Boky veškerého horstva bohaté lesem porostlé jsou a teprve temena, jež nad čáru stromového vzrůstu vystupují, úplně holá, četnými bařinami a bludnými balvany posetá jsou. Ku straně severní více náhle se svahují Krkonoše než ku straně jižní; přes to zase jižní strana bohatší je malými horskými bystřinami a prameny, ač ani severní jimi chuda není. Onen rozdílný svah vysvětluje se tím, že Krkonoše vystupující, musily na straně severní náhle, na straně jižní ale volněji se zdvihati.

Vrchy horstva mají tvar homolovitě kuželovitý, jenž utvořen je stálým zvětráváním rozličných hornin, hlavně slídy, a mnohé z nich jsou také sesutiny

¹ Na Kozennově i Zdeňkově mapě Čech jmenuje se vrch tento Vys. Kolo, u řed. Lepaře Vys. Hřbet, což správně uvedeno na nejnovější Melicharově mapě Čech. Druhé pojmenování lepším uznané i tuto přijato.

ohromných skupin skal a balvanů. Barvy jsou vrchy Krkonošů žlutozelené a šedé, jako učazené, tak že jako bájné pošmurné mohyly vynikají. Údolí utvořena jsou trhlinami a rozsedlinami, rozšířena pak vymletím bystřin a přívalů.²

Z živočišstva neposkytují Krkonoše mnoho vzácností; plaché zvěře málo je i ptactva, které výhradně v úpatí se zdržuje; ryb něco málo v jezírkách na severní straně horstva a v některých bystřinách.

Rostlinstvo tu bohatší i četnější. Alpská flora horstva Krkonošského poskytuje nejrozmanitější druhy rostlin dosti vzácných. Stromoví a křoviny,³ některé druhy vrb, bříz i rostlin⁴ bujně v roklinách a údolích rostoucí zasluhují povšimnutí. Ve výši as 1140 metrů počíná již říše klečí (Knieholzregion), která bezlesá temena hor hustě pokrývá, rozprostírajíc se jako mraky po stráních i vrcholech. Větve stromů smrkových, které tu a tam mezi klečí se vyskytují, všechny obráceny jsou větrem směrem v doliny, což podivně se místy vyjímá.

Na četných skalínách a mohutných balvanech rozličné lišejníky, (*Lecidea atrovirens*), v roklinách i na holých neb močálovitých stráních mnohé vzácné rostliny nalezeny byly.

Rud téměř žádných tu není. Za dávných časů rýžováno tu zlato, jak nejen písemné, ale i přírodní důkazy tomu nasvědčují. Rýžování dělo prý se hlavně u takových míst, která na „seifen“ končí: potok Seifen u Harrachova a téhož jména ve Slezsku pod M. Šišákem pramenící, vesnice Querseifen a Steinseifen, pak Krummhübel a Seydorf ve Slezsku. Nyní něco rud nachází se u Seifu, Maršova a v Krkonošském dolu, kdež i utrýchový kyz se dobývá.

V geologickém ohledu pozorovány náležejí Krkonoše v prahorní ostrov, obsahující v sobě též pohoří Lužické a Jizerské, sahající více do Čech a méně do Slezska a Saska. Umístěny jsou tu hlavně mladší vrstvy křídové a permské.

V pohoří tomto jsou novější vrstvy podivně šikmo a kolmo zdviženy, ano místem i převráceny, což jest důkazem, že Krkonoše se zdvihaly teprv, když křídové vrstvy už usazeny byly. Všimneme-li si pásem jednotlivých, tu shledáme, že hřeben horstva od Sněžky k N. Světu se táhnoucí na jižní straně svorový, na západní pak více žulový (granitit = živec + oligoklas + křemenec + slída) jest, kdežto druhý hřeben po většině svorového je útvaru, kterýž vůbec na Krkonoších vládne. Mimo svor a žulu je v Krkonoších i břidlice kristalová na západní straně prahorní, rula skládající Černou Horu a jiné menší vrchy a v tyto smíšená břidlice křemenitá, potom mnoho pásem vápence, který u Schwarzenthalu lámán jest.

Podnebí na Krkonoších je velmi nestálé i rozdílné; zima brzy tu nastane a dlouho trvá, časté bouře, deště a divoké vichry horstvo navštěvují, jichž čas téměř $\frac{3}{4}$ roku trvá. Léto málo krásných a jasných dnů mívá, za to ale mnoho

² „O Krkonoších“ od prof. dr. Karla Kořistky.

³ *Fagus silvatica* = buk, *Acer pseudoplatanus* = klen, *Fraxinus excelsior* = jasan, *Ulmus campestris* = jilm polní, *Corylus avellana* = líska obecná; *Rubus idaeus* = maliník a *Rubus fruticosus* = ostružiník.

⁴ *Salix silesiaca*, *Ribes petraeum*, *Abies viminalis*, *Woodsia ilvensis*, *Saxifraga Aizoon*, *Hieracium Schmidtii*, *Veronica bellidioides*, *Albium sibiricum*, *Victorialis*, *Saxifraga bryoides*, *Anemone alpina*, *Potentilla aurera*, *Genum montanum*, *Bratsia alpina* a konečně *Picea excelsa* a *Larix europaea*.

deštivých a bouřlivých. V zimě povstávají ohromné závěje⁵ a náspy, jež za jarního času i laviny tvoří, které pak se strání v doliny se řítí často škody značné působíce. I vzdušné přeludy (fata morgana) tu pozorovány byly. Průměrná teplota Krkonošů 5° R. nepřestupuje (i v nejteplejších dnech letních nepřestoupí teplota 17° R.). Krkonoše jsou takřka zdrojem vláhly pro severovýchodní Čechy a zadržují také studené a suché větry severovýchodní.

Obyvatelé Krkonošů jsou národností Němci (mnoho jich též Čechů poněmčilých) a vesměs lidé silní i otužilí; jsou zvyklí nouzi i zimě a živí se po většině chudým rolnictvím, dřevařstvím a skrovným obchodem. Břemena buď na krůsnách nosí aneb na „rohačkách“ vozí. Zvláštností zcela přirozenou jsou tu u většího počtu obyvatelstva se vyskytující tlusté krky, které od nošení těžkých břemen a od namahavé chůze do vrchů vyrůstají.

Horale, zvyklí samotě, staví si v menších i větších vzdálenostech nevelké boudy, v nichž pak dobytek i úrodu uschovávají a sýr „budský“ robí. Budky takové vždy skoro čisté a úhledné jsou.

Ráz Krkonošův jest Alpskému horstvu vlastní a tím také liší se Krkonoše od jiných pohoří českomoravské vysočiny. Stráně hor buď holé aneb zelenými i bledošedými loukami a lesem pokryté jako by posety byly boudami horalů, kolem kterýchž pěkný dobytek se pase. Údolí malebná ovlažována jsou stříbropěnnými bystrinami horské vody a poskytují často obrazy vznešené, malebné i půvabné, jako zase hrůzné a strašlivé místy.

Původ jména Krkonošů určití není zcela jisto. Má se všeobecně za to, „že *Korkonti*, národ neznámý, jenž ale podle Ptolomea ještě po Kristově narození pod Krkonoši bydlili, těmto horám bezpochyby jméno své zůstavili.“⁶ Známo též, že už v Libušině soudě čteme: „po *Ratibor ot gor Krekonošů*“, dle čehož snad za těch časů Krkonoše Krekonošemi zvány byly.

V pramenech staroruských dává se Krkonošům název Českého lesa (1095 posla mia Svjatoslav v Ljachy; chodiv za Glogovy do Češskago lěsa, chodiv v zemljach 4 miesiaci. Priběza Svjatopolk v pustiniu mězu Čjachy i Ljachy.⁷

Konečně dlužno zmíniti jména *báječné bytosti Krakonoše*, toho karatele nepravostí a lakomství a odměňovatele dobrých skutků a poctivosti. Báje a pověsti o něm dosud u lidí se udržují, rozličně měněny jsouce a zdá se, že nejsou původu tak příliš starého. Charakteristická v nich známka, že některé z Němec, jiné z Čech původ svůj mají. Někteří tvrdí – a to by as nejspíše pravda býti mohlo – že Krakonoš nebyl nikdo jiný, než jakýsi dobrodružný rytíř italský, jenž ze země ujel a v Krkonoších kdesi u Maršova malý hrad si vystavěti dal, kdež mnohá léta sídlil, mezi lid přestrojen rozličně chodil a častá dobrodiní konal. Tak mohla by se snad i mnohá ta kouzla, jimiž jménu svému paměť u lidu pojistil, vysvětliti. Určitého něčeho arcíť ani tu říci možno není. Krakonoš zůstane hádankou a pověsti o něm pěknými upomínkami v myslech lidu českého, provázejíce i cestovatele po bájných horách a údolích Krkonošských...

⁵ R. 1875 byly hostince na Sněžce po samou střechu zaváty.

⁶ Dějiny Palackého. Díl I, str. 40.

⁷ Zeměpisný obraz dávných Čech od Herm. Jirečka. „Časop. Musea král. Česk.“ Ročník L., sv. 4.

III.

Od úpatí na vrchol Krkonošův.

*O hory, mé hory tam v mlhavé dáli,
toužebně hledám Váš modravý pruh...*

A. Jirásek.

Dospěl-li cestovatel do úpatí Krkonošů, tu ať už je z té neb oné krajiny Čech, může na Krkonoše stoupati několika směry. Při tom může každý souditi, že první cíl cestovatele sem přišedšího bude zajisté *Sněžka* a proto i cesty tuto naznačené cíliti budou k této horstva českého králové, aneb *vůbec na hřeben Krkonošů*. Poslední stanice železniční, tedy ona místa, kam může cestovatel s vlakem se dostat, jsou tato: *Freiheit*, kamž vede odbočka dráhy Trutnovské, *Vrchlabí*, *Jilemnice* a *Tannwald*. Z míst těchto pak nastoupí cestovatel další pouť na Krkonoše buď za pomoci povozu, aneb – což obyčejně se stává – pěšky.

Místa, do kterých buď jede poštovní povoz aneb kam se může cestovatel s povozem po silnicích veřejných dostat, jsou pak tato: mezi *Freiheitem* a *Vrchlabí* *Schwarzenthal*, kamž vede silnice z *Hostinného* a *Niederhof* kdež končí silnice od *Vrchlabí* a *Hostinného* vedoucí; mezi *Vrchlabí* a *Tannwaldem* jsou poslední místa silnice z *Jilemnice* počínající: *Hrabačov*, *Roudnice*, *Františkovo Údolí*, *Hoření Rokytnice*, a na silnici vedoucí ze *Semil* přes *Vysoký* do *Slezska* skoro již na *Krkonoších* nachází se *Harrachov*. Nyní pak stůj též *naznačení cest*, jimiž by se cestovatel z jednoho každého toho místa bráti měl ku *Sněžce*.

I. Z *Freiheitu*. *Freiheit* (Svoboda) malé městečko v údolí řeky *Oupy* ležící čítá as 800 obyvatelů. Dříve dolováno tu s dobrým prospěchem, což nyní ochabuje; 1/2 hod. severozápadně *Freiheitu* nacházejí se léčivá zřídla *Lázní Svatojanských* (*Johannesbad*), kamž nás silnice podle malého potoku dovede. Blíže *Freiheitu* jsou lomy vápencové. Lázně *Svatojanské* známy jsou chvalně po *Čechách* jak pro své léčivé prameny tak pro pěkné položení, úpravu a příjemnosti pro hosty lázeňské. Krásná, k procházení se příhodná místa jsou tu několikrát; četné hostince v místě samém poskytují veškeré žádoucí pohodlí.

Z *Freiheitu* vede silnice podlé *Oupy* do *Maršova* (*Marschendorf*), místa to majícího as 1400 obyv. *Maršov* dělí se v 4 díly; první je takřka ve spojení s *Freiheitem*, dále pak nachází se druhý, třetí a čtvrtý. Jest zde též několik hostinců a továrny na výrobu papíru, při nichž nachází se 3400 m. dlouhý vodovod, který prý 1 1/2 mil. zl. stál. Vchod do továrny byl v r. 1875 dovolen za malý dárek v pokladničku ve prospěch chudých a nemocných dělníků od 3 do 5 hodin. Blíže *Maršova* dobývá se něco hnědých rud. *Údolí Oupy*, v kterémž *Maršov* se táhne, jest velmi romantické.

Ve čtvrtém díle *Maršova* rozdvouje se silnice; jedna jde severovýchodně, druhá severozápadně. Onu mineme a dáme se touto, po níž za 20 minut přijdeme do *Tmavého dolu* (*Dunkelthal*) a odtud za půl hodiny do *Velké Oupy* (*Gr. Aupa*). Tu se silnice poněkud k západu zahýbá, *Oupu* nám na pravou stranu nechávajíc, až ve vesničce *Sinterberg* se končí. Ze *Sinterbergu* nastoupíme cestu k *Lerschnerově boudě* a tu již stojíme v *Krkonošském dolu* (*Riesengrund*).

Krkonošský dol nazývají též *Velký oupský dol* a jedna část jeho nese též jméno *Pecní dol* (Petzergrund – od slova pec), jelikož za časů dřívějších zde silně dolováno. Zbytky pecí a stoup dosud viděti, v nichž zpracovávaly se rudy měděné a arseničné. V dolu tomto nachází se hostinec *Horská kovárna* (Bergschmiede), kterýž stojí na místě, kde dříve štola 25 m. hluboká byla.

V hostinci možno cestovateli posilniti se a potom rozhlednouti po divokém a úžasném Dolu krkonošském. Pohled odtud je skutečně nevšední, ač vrchy údolí obklopující skoro holé jsou (r. 1866 řádil tu strašně vichr). Na levé straně ční Studničná hora.

Neustále cestou do vrchu, vedle stráně Studničné hory stoupající, dorazíme až ku Krkonošské boudě. – Toť tedy cesta z *Freiheitu* až ku Sněžce.

II. Ze *Schwarzenthalu*, kamž z Hostinného po silnici se dostaneme, musíme kráčet dosti bezschůdnou cestou k *Auerwiesově boudě první* (v pravo viděti *Černý Kopec*), od kteréž k východu se zatočivše k druhé přijdeme a od ní dále k *Bohnwiesově boudě* slezem. Bouda tato stojí v dolině, z níž vystoupíme a malý kopec přejdeme, načež as za $\frac{3}{4}$ hodiny octneme se na silnici z Velké Oupy k Sinterberku vedoucí, po kteréž bychom potom dle výše naznačeného směru dále kráčeli, až bychom zase ku Krkonošské boudě dorazili. Cesta ze *Schwarzenthalu* až do údolí Oupy neposkytuje ničeho příjemného a zajímavého pro cestovatele, proto není ji možno ani doporučiti.

III. Od *Niederhofu* na hřeben Krkonošů cestovati je již o mnoho rozdílnější i příjemnější. Cestovatel dorazí z *Niederhofu* za $\frac{3}{4}$ hod. blíže ku *Gansově boudě* (Gansbaude), odkudž sleze k *Rennrově boudě* (Rennerbaude) pod Liščí horou, za čtvrt hodiny k boudě nazvané „*Hof*“, a odtud vidí již vypínati se as hodinu vzdálenou *horu Studničnou* (Brunn-Berg) do výše 1522 m. Dříve než na hřbet její dorazíme, musíme sestoupiti v údolí a potom teprv po stráni stoupati na horu. *Hora Studničná* (také Studničov zvaná) táhne se obloukem do Čech zahnutým od Kozího hřbetu ku Sněžce, kdež končí a tak část západní strany Krkonošského dolu tvoří. Sejdeme-li s hory Studničné v stranu do Pruska, přijdeme za několik okamžiků k malé, snad staleté *kapličce* a od té as za čtvrt hod. jsme na samých hranicích rakouskoněmeckých v známé *Luční boudě* (Wiesenbaude) 1323 m. nad m. stojící, kdež cestovatelé tímto směrem jdoucí obyčejně přenocují, aby ráno na další cestu ku Sněžce se vydali.

Pokrmy i nápoje jsou zde dobré, ceny však trochu vysoké. Přenocování zde má do sebe tu zvláštnost, že více než kde jinde účinkuje na nás za jitra překvapující pohled na blízko již vystupující Sněžku.

Od *Luční boudy* přímo k východu takřka neustále po hranicích jdouce přijdeme as za hodinu k boudě Krkonošské. Cesta jest dosti schůdná, místy močálovitá; kolem nás i na hoře Studničné vidíme celé spousty kleče, kteráž většinu plání a strání krkonošských pokrývá. Rozhled po Krkonoších a části Slezska jest po celé cestě přepěkný; do Čech brání pohlédnouti nám Studničná hora.

IV. Z *Vrchlabí*. *Vrchlabí*⁸ (Hohenelbe) jest průmyslové město mající as 5500 obyvatelů, živících se hlavně tkalcovstvím, kteréž ve vřkolí zdejších mnoho obyvatelstva bíděně živí. Město stojí na pravém i levém břehu Labe. Z památných staveb vyniká tu starý děkanský chrám sv. Vavřince se silnou věží a klášter, v jehož místnostech mnoho obrazů (na hlavním oltáři od Rubense) se nachází. Mimo to jsou tu rozsáhlé závody přádelnické a tiskárny na látky, příze a p., pivovar, nemocnice a četné papírny.

Místo Vrchlabí patřilo za dávných časů rozličným pánům hradu Trutnova, z kterýchž připomenut budiž *Šitka* (v XV. stol.) a *Jan Tetauer z Tetova* (v stol. XVI.). *Krištof Jandorf z Jandorfu* koupil Vrchlabí, okolní statky a vesnice roku 1533 a vymohl na králi povýšení vesnice Vrchlabí na městečko. Na to bylo městečko v držení dcery Jandorfovy *Eustachie*, potom připadlo *Vilému Miřkovskému ze Stropčic*, *Albrechtovi z Valdšteina* a ten připojil Vrchlabí ku Friedlandu (r. 1628). Po smrti Valdštýnově obdržel Vrchlabí *Rudolf z Morzinu*, jehož rodina Vrchlabí potom v držení svém si ponechala.⁹ Vrchlabí dělí se nyní na *Dolní a Hoření*.

Z Vrchlabí na Krkonoše může cestovatel zase voliti si ze dvou cest jednu; buď totiž dojde do *Hoření Vrchlabí* a odtud přes vrch do *Niederhofu* přijde, odkudž cestu nahoře již naznačenou konati bude, aneb cestovati bude vedle Labe na sever. Druhá cesta není příliš obtížná a jest to ta nejobyčejnější, kterou většina českých turistů se béře.

Z Hoření Vrchlabí neustále kráčíme v levo *Žalýho* (Heidelberg), vedle Labe až ku *Hackelsdorfu*, odkudž strání do údolí a vedle vesnice *Ochsengraben* do vrchu až ku *Klauseburku* se dostaneme. Za Klauseburkem přejdeme malý potok a za půl hodiny jsme u *Krausových bud*; od bud po strání dorazíme do *Spindelmühle*.

Spindelmühle je poslední farní ves na cestě ku Sněžce a až sem dostane se cestovatel po silnici nově vystavěné. Cesta jest pohodlná a krajina velmi romantická. Blíže vesnice je několik v hlubokém údolí stojících bud, odkudž půvabný pohled na Sněžku cestovateli se poskytuje. Od *Spindelmühle* dostaneme se vedle malého potoka po úzké pěšince nad *Dlouhým dolem* (Lange Grund) po strání se vinoucí až k *Sv. Petru* (S. Petr). Odtud kráčíme neustále blíže vody vedle jižního svahu *Kozího hřbetu* (Ziegenrücken) až do Dlouhého dolu sejdem. Dlouhý dol odtud krásně přehlédneme. Krácejíce neustále po této stezce přijdeme k úpatí hory Studničné a sice na Bílou louku, odkudž malý kousek cesty vzdálena je Rennrova bouda a od té vidíme již onu známou Luční boudu, taktéž na Bílé louce stojící.

V. Cesta z *Jilemnice*, *Hrabačova* a *Roudnice* neodporučuje se, jsouc nepřijemná a bez půvabů. Cestovatel, který by od těchto míst na hory jíti měl, nechť volí raději cestu z Vrchlabí nebo z Hoření Rokytnice. Z Hrabačova ještě cesta nejlepší k Hoření Rokytnici po silnici a odtud na hřbet.

VI. Z *Hoření Rokytnice*, kamž by cestovatel i z *Františkova Údolí* (Franzensthal) přijíti musil, bral by se přes nedaleký vrch *Kotel* nebo *Kotelný*

⁸ Vrchlabí = Vrch-labí = caput Albeae. Herm. Jireček.

⁹ Slovník naučný. Díl IX., str. 1279.

cestou dosti bezschůdnou až k zřídlu *Labe*, kdež by na hřbet Krkonošů vystoupil a přes něho cestu k východu ku Sněžce konal.¹⁰

VII. Z *Harrachova* bylo by cestovateli jíti až na samé hranice po silnici do Slezska vedoucí a tam nedaleko *boudy Bruxen* nazvané k východu by se obrátil a neustále stezkou až k pramenům a *vodopádu říčky Zacken* by dorazil.¹¹

Z *Luční boudy* až ku Krkonošské je hodina cesty. Cesta táhne se po *Bílé louce* (planina to as 2 kilometry dlouhá a 1.3 kilom. široká) neustále po hranicích, místy močály, jinde opět klečí hustě tu rostoucí. Kráčíme téměř po rovině. Všude ticho, ticho hluboké. Zde neslyší cestovatel zpěvy na poli pracujícího lidu, aniž uslyší hlahol zvonku z blízké dědiny...

IV.

Od Krkonošské boudy na Sněžku.

Krkonošská bouda (Riesenbaude) stojí právě na úpatí Sněžky, kdež se pásmo horské zúžuje mezi Krkonošským dolem a druhým nazvaným *Melzer* (Melzergrund) na půdě české. Založena je v roce 1858.

Zde obdrží cestovatel některé nápoje a pokrmy, po případě i nocleh a potom může si koupiti rozličných těch krkonošských hraček a upomínek, což však laciněji koupí v některém pruském městě, než v těchto místech pohorských vůbec.

Cesta od boudy na Sněžku je nyní mnohem schůdnější než dříve, jsouc upravena v okliky, tak že prý i kůň tudy kráčet může. Náklad na upravení této cesty zapravil bývalý majitel hostinců na Sněžce, všeobecně mezi cestovateli známý pan Sommer. Dříve vedla prý na Sněžku cesta bídná a místy jakými schody spojovaná, po níž až hrozno bylo jíti.

Snad po každých desíti kročejích zastavíme a ohlížíme se v krajinu pod námi se rozkládající a duch náš, nevyslovnou touhou zaujat vždy výše a výše nás pohání. Rozsáhlé nivy české a roviny slezské jako by z hladiny vodní vystupovaly. Za hodinu jsme na *Sněžce*, ve výši 1601 m. nad hladinou mořskou... Velebný to okamžik, tak dojemný, že představit si něco podobného může pouze ten, kdo chvíle té zažil již sám. Ohnivě myšlenky rodí se v hlavách našich, duch okřívá, oko neví, kam dříve patřiti má; jakýsi nevyslovitelný pocit ovládá srdce naše, vzpomeneme-li si kde stojíme. Však opojení tomu není nám na dlouho se oddati, zvláště když z rána na vrchol Sněžky se dostavíme. Kol hostinců panuje ruch a hovor rozmanitý. Cestovatelé skoro všichni ku straně, východní se bérou, kamž i my se uchýlíme.

Na východě obzoru rudnou blankyty nebeské – blíží se východ slunce. Cestovatelů přibývá vždy více a hovor stává se hlučnějším. Darma ale naslouchá Čech, zdaž zahlaholí též český zvuk v ucho jeho; co zde viděti cestovatelů v kterémkoliv čase – jsou skoro všichni cizinci a to nejvíce Němci. Zajímavá to na ně podívaná! Tu několik mladých studentů vedle starých profesorů svých mudruje a se poučuje, tam zase „cestovatelé pro vyražení“ baví se s mladými

¹⁰ O cestě z těchto míst přes hřbet horstva bude jednáno později, proto tuto šíře ji líčiti nemíním.

¹¹ Odtud dále též později popisována bude cesta přes hřbet hor jdoucí. *Pozn. spisovatele.*

a lepými touristky z Němec, kdežto na jiné straně o čemsi rozmlouvá několik vážných dam, které sem novomodní Krakonošové horští v nosítkách k tomu připravených donesli.

Již svítá. Na východě Červená se klenutí nebes víc a více, ohnivé paprskové prorážejí co střely šedou mlhu, až konečně objeví se nám v celé své kráse a velebnosti vycházející slunce... Myšlenky naše vznášejí se v říši nadpozemskou.

Touristé ponenáhlu rozcházejí se do hostinců. I my jdeme se občerstvit poněkud kávou a prohlédnouti si k vůli oddechu vnitřní hostinců uspořádání, které každého cestovatele příjemně překvapí.

Hostinec na pruské půdě stojící založen v r. 1850, nově postaven r. 1858 a za nedlouho po tom v zimě zapálen, je nyní opět nově upraven. V hostinci je velký sál, kolem 8 pěkných pokojů a ve vyšších patrech celkem as 30 světniček o 2 až 6 postelích. *Hostinec* na druhé straně, stojící *na půdě české*, patří též majetníku hostince pruského a má velký sál, z něhož rozkošná vyhlídka na východní hřbet Krkonošů a do Čech se otevírá.

Pokrm a *nápoje* v obou hostincích dostati možno, jakož i *nocleh*; praví se, že v obou hostincích může přenocovati as 300 osob. Arci že všechno tu dosti draze zaplatiti se musí, co v místech níže stojících o mnoho laciněji dostaneme. K občerstvení doporučuje se především káva, pak víno a polévky masité; líhových nápojů požívati za takového rozčilení nervů, jaké nastane na Sněžce – není radno.

V pruském hostinci nachází se kniha cizinců, do kteréž skoro každý turista své jméno zapíše. Rozličných v ní „vtipů“ i „žertů“ německých a něco českých i jinojazyčných poznámek.

Vyjdeme ven, abychom se poněkud s místem tak toužebně očekávaným seznámili. Tvar vrchole Sněžky je poněkud ellipčitý a délka celého prostranství obnáší od východu k západu 80 a šířka 60 kroků.¹² Celé toto prostranství poseto je kamením útvaru svorového. Kromě dvou uvedených již hostinců je tu *kaplička sv. Vavřince* nákladem hraběte Ch. L. Schaffgotsche v letech 1668–1670 založená. Kaplička ta je uvnitř téměř černá samými podpisy cizinců. Z počátku sloužena tu mše sv. pětkrát v roce od mnichů z Teplic (Warmbrunn), nyní pouze v den sv. Vavřince tu malá slavnost se koná. Když jednoho času služby boží se ani neodbývaly, zpusťována je kaple a sloužila za úkryt cestovatelům a pašerům. Tomu umínil si konečně přítrž učiniti Leop. Schaffgotsch, dal kapličku opravit a nedaleko založiti malý hostinec pro cestovatele k úkrytu. Jižně kaple jest kámen od trigonometrického měření a blíže něho návěštní kámen evropského *měření stupňů*.¹³ S lešení kol kamenů postaveného daleká je vyhlídka.

Počasí na Sněžce je jako všude na Krkonoších nestálé; ani v nejteplejších dnech letních nepřestoupí tu teplota 17° R., obyčejně ukazuje teploměr 5–6–7° R. Někdy je v nížinách mlha, někdy (a to často) na Sněžce, kdežto níže jasno a teplo a opět jindy (ač málokdy) Sněžka i celé Krkonoše jasné jsou. Na

¹² Beran J.: Vycházky po Krkonoších. „Světobor“ z r. 1873.

¹³ Výška starého kamene *nad m.* určena před 40 léty od rak. měřičů na 1601 m., měření evropské pak určilo výšku kamene nového na 1599.5 m. („O Krkonoších“.)

zimou stěhuje se majitel hostinců obyčejně do Slezska v některé město, neboť bývají často oba hostince až po střechu zasypány.

Slunce zatím již hodný kousek nad hory vystoupilo, mlhy z údolí ponenáhlu mizí a oko naše může nasycovati se pohledem v báječné, nevidané panorama před námi se rozkládající. Jak do Čech, tak i do Německa je vyhlídka překrásná. U hostince pruského usnadňuje pozorování postavený tu dalekohled.

Pod Sněžkou na straně do Německa rozevívá veliký jícen svůj dol *Melzer*, nad nímž k západu část *Velkého jezera a Polední kámen* viděti lze; dále v malebné rovině Slezska zříme pěkné město *Hirschberg*, lázeňské *Teplice*, starobylý hrad *Kynast* a průmyslový *Schmiedeberg* s mnoha jinými utěšenými místy, hrady a dědinami.

Černá hora na východě a *Studničná* na západě tvoří ohromné hráze mezi Čechií a Germanií. Od strany této béréme se ku straně české. Na cestě potká nás hošík a nabízí voňavé *fialkové kaménky* (*Veilchensteine*) šatulku za 5–10 kr., něco níže pod hostincem hledají cestovatelé i cestovatelky „*čertův vous*“, aby jím klobouky své ozdobili.

My pohled do Čech uchystali jsme si naposled, ne snad z nějaké lásky k té říši germánské, ale proto, aby duch náš touhou rozdrážděn s tím větší potom zálibou krásu vlasti své obdivoval. Pod námi jako dříve divoký dol se rozkládá, který však *Krkonošský dol* se jmenuje. Četné v něm vystavěné budky pěkně na zelených lučinách se vyjímají. Pohled v *Krkonošský dol* je vskutku úžasný a teprve když stříbrnou Oupu tudy se vinoucí po jejím běhu dále pozorujeme, utkví oko naše na místech milejších, na úhledných městech, hradech a dědinách českých.

U konce *Krkonošského dolu* prostírá se *Trutnov*, dále viděti *Hradec Králové s Jaroměří*, je-li jasno *Bílou horu* a také *Milešovku*. Někteří dokonce i věž kostela sv. *Víta*, lomy u *Petřína*, věže ve *Vratislavi* a ve *Zhořelci* – viděli odtud.

Tu teprve krásu vlasti své náležitě oceníme, tu teprve můžeme hrdě zvolati:

Kolo kolem mocně vrchy ověnčena
stojí pevně jako hradby skalnaté;
jediná k ní jenom brána otevřena,
ježto vede v údolí té bohaté:
tak vlast je má!

Modrá do nebes se v prostřed věnci skalném
jako perla – vrchol *krkonošské báně*;
z kořen věčných, z mechovité stráně
čerpá mnohý potok vodu v zdroji valném;
Labe širovládné váží v jeho boku
nevybraném křišťál k zámeznému toku!
Toť vlast je má!...

Fr. Turinský.

O Tobě, drahá vlasti, mnoho již napsáno, básněno i zpíváno, ale předce všechny ty verše pouze snem a kdo chce skutečnost zřítí, nechť Tebe poznává cestováním. Když všímati si budeme nejdříve domova a potom teprve ciziny,

když budeme učit se znáti dříve naše památky a drahé poklady než cizincům patřící, pak poznáme, že matka naše – země česká, jest skutečně

– – jak sličná panna
modrým věncem obsypána,
z líbezných jí tváří
ranní slunce září;
z úst jí rajský zpěv se line
a ten v dálné kraje plyne,
že i na horách,
v sněhu prostorách,
provolává skála, háj:
česká země – *krásný ráj!*¹⁴

Na straně české dalekohledu není; snad že netřeba stavěti sem dalekohled k vůli těm několika Čechům, kteří sem někdy zabloudí. Mysl naše se tiší. Maně připomínáme sobě velikých těch útrap národa svého, kterých celou řadu přestáti musil, s pohnutím sledujeme otců našich dějiny. Nad vlastní naší prohánějí se bouřliví mráčkové. Zadumáme se v upomínky...

Vzpomene-li cestovatel na domov svůj, má i na Sněžce příležitost zaslati milým srdcím pozdrav srdečný po nedávno zde zřízeném telegrafu, který do Čech vede. Před nedávným časem mluvilo se cosi o stavbě dráhy z Pruska do dolu Melzer, ale zase od té doby ničeho slyšeti není o té věci u veřejnosti.

V hostincích na Sněžce je často nějaká „kapela“ dvou nebo tří hudebníků, aby si něco vydělali a cestovatele obveselili; mnohdy stane se, že cizinci dlouho do noci při hudbě se baví a zajisté potom každý večer takový často si mile připomene.

Připomenuto budiž ještě těm, kteří na Sněžce přenocují, že k zachování zdraví nutno jest ráno dříve, než z hostince vyjíti se má, řádně se obléci, aby tělo proti nastuzení chráněno bylo. Před východem slunce jest jedenkaždý, ač-li si to nezapoví, probuzen. Ranní povětrí je na Sněžce chladností svou nebezpečné.

Úžasný, ač ne nepříjemný jest pohled v čas bouřlivý na přehánějící se mraky pod Sněžkou. Chvilé takové hrůzou nás naplniti musí. I čas západu slunce má tu své krásy a zvláštnosti nevidané.

V.

Od Sněžky do Schmiedeberku.

*„Čechy, krásné Čechy mé! duše má se touhou pne
kde ty Vaše hory jsou zasnoubeny s oblohou...“*

Když jsme se byli dřívější cestou opět ku Krkonošské boudě, kdež táhne se hranice mezi žulou a svorem, navrátili, můžeme od této také do *Krkonošského dolu* se podívati.

¹⁴ Pícek: Na Krkonoších.

Cesta od boudy dolů vede hadovitě přes srázné skály a roklinky vedle *Krakonošovy zahrádky*. Tu zdržoval prý se Krakonoš často, jelikož se mu zde velmi líbilo.

Jedenkrát zjevil prý se Krakonoš v těchto místech jednomu sedlákovi, o čemž takto lid vypravuje:

V údolí Oupy žil velmi chudý sedlák a tomu již nikdo ani krejcaru půjčiti nechtěl. I stalo se jednou, že sedlák peněz velmi nutně potřeboval a nevěda si jiné rady, umínil si, že půjde ku Krakonošovi a prositi jej bude o pomoc. A šel. Když pak ku zahrádce Krakonošově přišel, počal volati: „Rybrcoule, Rybrcoule, pomoz mi z mé veliké nouze!“ Po těch slovech objevil se u sedláka Krakonoš, ale hrozně hněvivě na něho pohlížel a domlouval mu, že jeho jméno tak divně vyslovuje. Po tom kynul sedlákovi, aby jej následoval. Šli kus cesty a zastavili u stříbrných vrat, které do Krakonošovy jeskyně vedli. Ty otevřel Krakonoš, vedl sedláka k velké hromadě dukátů a kázal jemu vzít si tolik, mnoho-li by potřeboval. Sedlák nabral si jich trochu, ale zároveň musil Krakonošovi podepsati se na dlužní listinu, kterou si uschoval a slíbiti, že po uplynutí tří roků opět tolik dukátů sem přinese. Sedlák byl velice potěšen a rychle domů utíkal, aby o peníze snad cestou nepřišel. Když pak během tří roků si trochu v lepší živobytí pomohl a zase tolik dukátů již ustrádaných měl, vstal naznačeného dne s ženou i dětmi svými a kráčel k místu, kde ona vrata do jeskyně Krakonošovy byla tenkrát, když jej sem dobrý ten duch přivedl. Ale vrata darmo hledal a marně volal na Krakonoše, chtěje mu dukáty vrátiti. Po dlouhém marném hledání a volání vrátil se konečně zpět. Když pak již k domovu se blížil, spadl jemu k nohám veliký papír; sedlák jej zvedl, prohlížel a tu viděl, že je to roztržený onen úpis a dole že je poznamenáno zlatým písmem: „že jsi poctivě po celé ty tři roky žil a chléb svůj spravedlivě vydělával i dobrý úmysl měl, daruji ti půjčené dukáty na vždy. Krakonoš.“ Sedlák teď měl ještě větší radost než dříve a všem sousedům svým o tomto velikém štěstí vypravoval.

Teď se ale cestovatel marně ohlíží k zahrádce, jest-li snad i on nebude tak šťastným jako onen sedlák. Krakonoš spí někde pod Sněžkou již dlouhý spánek a nikdo neví, kdy opět ven vyjde, aby lidem se zjevoval a dobrodiní konal. Těch několik bud v dolu tvoří malou vesničku, která se taktéž *Krkonošský dol* nazývá. Lesu přibývá vždy více, kterým dostaneme se až k známým již pecím a dále ku vesnici V. *Oupě*.

Kdo však od Krkonošské boudy dále do Slezska cestuje, nechť dá se v stranu pravou vedle stráně dolu *Melzer*, v něhož pohled odtud velmi pěkný jest a ráz divokých krajin z českých pohádek nám připomíná. Stráně dolu Melzer porostlé jsou klečí a zakrnělým smrčím, z něhož ohromné balvany tu a tam vyčnívají. Dole teče nevelký horský potok nazvaný Melzer a ten spojuje se dále ve Slezsku s říčkou Lomnicí.

Od pokrají dolu jdeme pohodlnou cestou vedle *Malé Sněžky* (v pravo) (728 m.) a as za půl hod. octneme se u Malého jezera (Kleiner Teich).

Malé jezero jest prý asi 250 m. dlouhé, 170 m. široké a 70 m. hluboké; dno jeho jest 1151 m., okraj pak obyčejně 1374 m. nad m. a tudíž jsou stráně jezera uzavírající téměř 230 m. vysoké.¹⁵ Malé jezero je menší a vodou chudší Velkého, ale činí předce na pozorovatele jiný vzácnější dojem než toto. Malé jezero obstoupeno je na straně jižní a západní horou *Strání* (Lahnberg), na

¹⁵ Čísla tato rozliční cestovatelé rozličně udávají. Tuto udána jsou nejvíce k pravdě podobná. *Pozn. spisov.*

východě Malou Sněžkou. Stráně jezero uzavírající divě vyhlížejí a zdají se jako postříkány býti, což činí mnoho tu prýštících praménků, které do jezera stékají. Ve vodě žije mnoho horských pstruhů. Nedaleko jezera je *Jezerní bouda* (Teichbaude), která ale málo je navštěvována a méně známa než blízká *bouda Hamplova* (Hampelbaude) 1230 m. nad hl. m. stojící. Cesta kolem jezera vede neustále u pokrají srázných stěn, takže jeden toliko neprozřetelný krok pohřbíti může cestovatele v propast smrtonosnou.

Malý kousek cesty odtud leží *Velké jezero* (Grosser Teich), jehož stěny místy až 100 m. vysoké jsou a jezero nejvíce na severu, západu a jihu ohraničují. Dno jezera leží 1194 m., okraj průměrně 1352 nad mořem. Stojíme-li při okraji, rozkládá se před námi krásný obraz: pod námi hrůzná kotlina a v dáli údolí i roviny s městy *Hirschberkem*, *Teplícemi* a hradem *Kynastem*. Přístup k jezeru od východu je možný. Voda jezera je tmavá, nazelenalá a není v ní žádných ryb. Led na jezeru nasekaný odváží se až do vzdálených měst Slezska a Pruska.¹⁶ Odtok jezera jest do řeky Lomnice. U obou těchto jezer jest prodlení za krásného a jasného počasí milé, v bouřlivém a mlhavém čase hrůzné, ač ne nepříjemné. Někteří mají za to, že obě jezera jsou zatopenými jícný dávných sopek, což arciť s jistotou určití nelze.

I při procházkách kol jezer připomenouti musíme sobě Krakonoše, neboť i tuto často býval a taktéž rád se zdržoval.

„Na hladině jezerní měl Krakonoš několik lodic drahými kameny vykládaných a na nich mnoho krásných panen se vozilo. Kolem břehu jezera byla loubí, besídky, stromořadí a květné záhony nevidané krásy. S kopečků prýštily vodopády, přes kroužící se potůčky pnuly se můstky stříbrné, z perloviny a ze slonové kosti. Na kopcích stály bílé mramorové chrámy o štíhlých sloupcích se zlatými střechami a v každém chrámečku hořel plamének jiné barvy, buď červené, modré, zelené, žluté neb violové. V blízkých kuchyních ducha Krakonoše připravovaly se v náramných výhních vzácné kovy a kamení. Tisíce a tisíce šotečků tu pracovalo.

Tu kdesi měl Krakonoš i své ohromné sklepení, kamž vedla chodba plna ohně, a v tom ležely bez ladu a skladu hromady peněz zlatých a stříbrných, pak šperků drahocenných, starodávných a krásných, což vše sem podzemní duchové snášeli z dalekých i blízkých zemi“¹⁷

Na severu od jezera malý kousek vzdáleny jsou *Tři kameny* (Dreisteine). Jsou to tři vysoké balvany žulové, tak zvané „bludné balvany“, kteréž jsou též hojně navštěvovány.¹⁸ Nedaleko těchto stojí *Kámen polední* (Mittagstein) as 12 m. vysoký a téměř 1395 m. nad mořem stojící. Balvanů podobných mnoho nalezneme na Krkonoších ještě. O těchto vypravuje se následující:

Krakonoš chtěl prý postaviti si tu palác a k tomu potřeboval tři neobyčejně veliké pilíře. I začal za jednoho jitra snášeti s Krkonošů ohromné balvany a než minula hodina jedenáctá, měl již tři (ony nad jezerem) pohromadě. Do poledne měl míti všechny čtyry na místě. Když pak již čtvrtý kdesi od Nového Světa nesl, potkala jej stará babička a vidouc, že tak tuze pospíchá, tázala se, proč tak činí. Tu odpověděl jí Krakonoš: „Divíš se, babičko, že tak s tímto kamenem spěchám! Ale poslyš! Dříve než tam dole v té

¹⁶ Roku 1866 odvezeno prý odtud do Berlína 6500 cnt. ledu.

¹⁷ Kouzla na horách. Povídka od Žofie Podlipské.

¹⁸ „Bludné“ proto snad se nazývají takové kameny, že každý z nich vždy sám oddělen někde stojí a jako by se rozhlížel, na kterou stranu se dáti má.

vesniče zvoniti budou poledne, musím s tímto kamenem tam u těch tří býti, abych velikou již práci nezmařil!" Sotva že to ale stařeně pověděl, zacinkal zvonek v údolí... Krakonoš kámen pustil, zmizel, a od té chvíle nikdo jej již nespatriil. Kámen ten dosud na témž stojí místě a lid nazval jej po té příhodě „kámen polední“.

Od tří kamenů cesta k boudě čtvrt hodiny vzdálené vede a ta se nazývá *Schlinglova*. (Schlingelbaude). Nápoje lze tu dostati, pokrmů ne často, za to ale nocleh jistý. Od boudy této šli bychom neustále s vrchu až do vesnice *Krumhübel*.

Kdo se však od Velkého jezera zpět k Malému běře a ku boudě Kamplově jde, ten řidiž se tímto: U *Hamplovy* boudy dělí se cesta ve dvě strany a sice na pravo a na levo; po levé přišli bychom k „Schlingelbaude“ a po pravé jdouce přijdeme také do vesnice *Krumhübel*, ale při tom můžeme navštívit jedno z nejutěšenějších míst na Krkonoších. Jdeme tedy od boudy cestou pravou, ta se brzy dělí; zabočíme v levo a přijdeme do listnatého lesa. V lese dvakráte se cesta rozděluje; při prvním rozdělení dáme se v pravo, při druhém pak v levo a po této cestě za nedlouho dostaneme se ku kostelu *Wang* nazvanému.

Příjemné překvapení, jaké učiní kostel se svým okolím cestovateli sem přišedšímu, nikdy nezapomene. Dojem, jaký na nás celá úprava jeho působí, jest velmi milý po chůzi lesem a divými roklinami. *Wang* (všeobecně *Kirche Wang*) jest kostel z většiny dřevěný, bohatý rozličnými dřevěnými, hadovitě propletenými ozdobami zevně a památnostmi vně.

Za příslušný poplatek (as 60 pf.) dovoleno nám vejíti do vnitř kostela. Dobře prohlédneme si vnitřní stavbu jeho a všimneme si zejména krásných dřevořezeb, z nichž připomenouti sluší Spasitele (zhotovil truhlář *Jakub* z *Kupferberku*) a v prostranném výklenku se nacházející řezbu z buku z lesů *Durynských*.¹⁹

Kostel tento tak zvláštní pochází z *Norvéžska*, kdež byl v osadě *Wang* v XII. století postaven. Anať se ale obec *Wang* neustále zvětšovala a zalidňovala, nehodil se kostel malý pro množství lidí, jaké k službám božím přicházelo a proto ujednáno, že dosavadní kostel bude zbořen a na jeho místě že vystaven bude nový velký. Tak stalo se r. 1842. Při bourání usneseno též tolik, že všechny zevní ozdoby mají se vším ostatním dřívím k topivu prodány býti. Šťastnou náhodou cestoval tenkrát *Bedřich Vilém IV.* *Norvéžskem* a přišel do obce *Wang* právě v čase bourání kostela, i koupil všechno dříví („als altes Brennholz“) za 50 (!) dolarů. Hned kázal *Bedřich* „dříví“ dodati do *Berlína* a odtud odveženo bylo potom do *Buchwaldu* ve *Slezsku*, kdež v parku hraběnky z *Reden*, které darováno bylo, mělo býti sestaveno.

Jelikož ale obec *Brückenberg* již v roce 1734 dostala od hraběte *Schaffgotsche* povolení k vystavení si kostela a dosud obci této nebylo možno tolik peněz sehnati, aby útraty stavbou způsobené uhraditi se mohly, vzpomněla si hraběnka na toto místo a poprosíc dříve *Bedřicha* za svolení, darovala všechno dříví z *Norvéžského* kostela obci *Brückenberg*, která si takto pěkný a památný

¹⁹ V kostele prodává se cestovatelům knížička mající název: „Kurze Geschichte der Bergkirche unsers Erlösers zu Wang bei Brückenberg im Riesengebirge. Zum Besten der Armen. 3 Sgr.“

kostel brzy vystavěla. Rozumí se, že při bourání, stěhování a opětném stavění tak starých dřevěných ozdob mnoho se úplně zničilo. Drahá tato památka z XII. století tedy tímto způsobem zachráněna! Náklad stavební obnášel 23.500 dol.

Kolem kostela upraveno je veliké prostranství v zahradu, v jejímž prostředku krásný vodomet řine do výše. Zahrada ohraničena je stromovím, jímž vyhlídka do krajin Slezska se otvírá. Blíže kostela je škola obce Brückenberg a jí nedaleko stojí skála, na kteréž jest pomník s mramorovou deskou a obrazem dobrotivé hraběnky z Reden. Nápis čte se doslovně: Johanne Juliane, Friederike, Gräfin v. Reden, geb. Freiin von Riedesel zu Eisenbach, Witwe seit 1815 des Staatsministers Grafen von Reden, geb. zu Wolfenbüttel den 12. Mai 1774. Selig entschlafen den 14. Juni 1854.

Nedaleko kostela vystaven byl v r. 1871 velký hostinec „u německého císaře“ („Gasthaus zum deutschen Kaiser“), v kterémž obdržíme v přiměřené ceně pokrmy, nápoje i nocleh. Mimo to jest tu schránka pro dopisy a kniha cizinců. Vnitřek je prkny pobitý a úplně popsáný. Hostinec tento náleží k nejvíce navštěvovaným na Krkonoších.

Odtud nedaleko rozkládá se vlastní osada Brückenberg a Krummhübel. Dále stojí nedaleko veliká skála „*Semmeljunge*“ nazvaná a as 10 minut odtud nachází se nově upravená *Chlebová* bouda čili *Brodbaude*.

Do vsi *Krummhübel* dorazíme za malou chvílku (as čtvrt hod.) od hostince „U něm. císaře“. *Krummhübel* prostírá se v údolí říčky Lomnice a jest známo co sídlo alchemistů z dávných časů. Hlavní hostinec spořádaný slušně je tu „*Sněžka*“ (*Schneekoppe*).

Z vesnice vede již silnice až do vsi *Querseifen*, kdež se dřívějších časů také rýžovalo zlato. Z *Querseifen*, nepatrné to vesnice, slezeme po stráni na cestu do vsi *Steinseiften* vedoucí.

Do vesničky této přišli bychom bývali také přímo od Krkonošské boudy, kdybychom v dol *Melzer* sestoupili a neustále přímou cestou divokým a pustým údolím kráčeli. Ač cestu tuto nelze doporučiti, má předce své zajímavosti, poněvadž cestovatel tudy jdoucí kráčí jako skrze pralesy předvěké. Kdo snad v tom by zálibu měl, ten nechť opatří se nějakou potravou v boudě a nastoupí tuto dobrodružnou cestu – horská bystřina *Melzer* bude jemu věrným průvodcem až pod *Krummhübel*.

Ze *Steinseiften* na východ silnice do *Schmiedeberku* vede (as půl hod.). Ježto ale cesta z *Krummhüblu* až do *Schmiedeberku* velmi jednotvárná a skutečně unavující se býti zdá, může cestovatel přímo od kostela Wang jinou cestu voliti, po které by do *Seydorfu* nebo do *Arnsdorfu* přišel a odtud teprve mohl by do *Schmiedeberku* sobě zajíti. Budiž i tento směr naznačen.

Ku zmíněné *Brodbaude* přijde se od kostela za 10 minut velmi snadno. Chceme-li pak od boudy směrem k oněm dvěma vesnicím přijíti, držme se více v levo. Cestou neustále patříme na nové a nové obrazy oku se vyskytující; zříme tu *Malý Šišák*, *boudu Petrovu*, roviny Slezska a romantické údolí Lomnice. Kráčíme neustále do vrchu. Při prvním i druhém dělení cesty dáme se v pravo

a tak dorazíme až ku místu neméně utěšenému u kostela Wang a sice ku kapli sv. *Anny* čili k *Annakapelle*.

Při druhém dělení se cesty můžeme zajíti též k tak zvaným *Hrobním kamenům* (Gräbersteine) stojících na *Hrobním vrchu* (Gräberberg) nazvaném. Vrch podobá se ohromné zelené mohyle. Při návštěvě těchto kamenů, vlastně žulových skal, vyhledáme schody, které nahoru k besídce vedou, odkudž cestovatel daleko rozhlednouti se může v krajinu.

Kaple sv. Anny stojí na západní straně hory Gräberberku. Kaple tato vystavěna je nákladem hrabat Melichara a Konrada Schaffgotsche v roce 1481 a zasvěcena sv. Anně. R. 1718 byla opravována. Obraz na oltáři vzat je z kaple na Sněžce, ku kteréž je kaple sv. Anny tvarem svým podobna, jsouc stavěna způsobem věží středověkých do kruhu. Hned u kaple je velký hostinec, od něhož je krásná vyhlídka v údolí *Teplic* a ku hradu *Kynast* zvanému. Před hostincem je upravené prostranství k procházkám.

Do *Arnsdorfu* vede cesta přes *Gräberberg*, do *Seydorfu* pak přímo od *kaple sv. Anny*; *Arnsdorf* i *Seydorf* silnicí jsou spojeny. Z *Arnsdorfu* i ze *Seydorfu* po silnici dostaneme se do *Schmiedeberku*.

VI.

Schmiedeberg a okolí.

V pěkné rovině ovlažované říčkou *Eichel* a kráslené stromovím, zahradami a sady utěšenými rozkládá se nevelké sice, ale čilé městečko *Schmiedeberg*, mající as 5000 obyvatelů, jichž většina plátenictvím, porcelánictvím a pod. průmyslovým ruchem se živí. *Schmiedeberg* jest první obchodní místo v horách slezských a má proto i mnoho továren na plátna, porcelán a cukr; obchod silný se tu provozuje. Město rozprostírá se v poříčí v délce jedné hodiny a rozděluje se na Hoření, Střední a Dolní *Schmiedeberg*. Střední část jest vlastně městem, majícím ráz ulice velkého města. Z hostinců pro cestovatele vhodných doporučiti možno: „*Preussischer Hof*“, kdež v zahradě pěkný dalekohled obrácen směrem ku Sněžce, „*Goldener Stern*“; tyto dva jsou hlavními hostinci města kromě jiných četných menších, v nichž skoro vždy slušnou úpravu nalezneme. Z budov může co zvláštní připomenouti se *radnice* z r. 1788 a *kostel sv. Anny*, jež prý jakás paní M. A. Heigewald postaviti dala. O *minulosti* *Schmiedebergu* téměř ničeho dopátrati jsem se nemohl. Bezpochyby náleží k městům o tiché minulosti, jakýchž počet veliký u nás i jinde. Městečka taková hledí si svého průmyslu a obchodu, aniž by u veřejnost příliš vystupovala, což jest také snadno vysvětlitelno tím, že malá obyčejně a někdy i ne příliš stará jsou. Podobně i *Schmiedeberg*.

Okolí tohoto městečka jest velmi poutavé i příjemné. Nedaleko na severní straně stojí tak zvaný „*polní zámeček*“ (*Feldschlösschen*), odkudž pěkná vyhlídka na celou krajinu kolem města, jakož i na město se otevírá. Tu i byty pěkné pronajmouti si možno, které tu dobrou výhodu mají, že čistým vzduchem neustále provívány jsou.

Od evang. kostela vidíme tak nazvané „*Friesensteine*“, kamž odtud cesta vede. Jestíť to několik ohromných k sobě přirovnaných balvanů, s jejichž vrchole

pěkná vyhlídka se otevírá. Místo toto čteně touristé navštěvují. Nedaleko stojí *Schlüsselsteine* a ves *Hohenwiese*. Mimo tyto ještě *Buchberg*, *Buschvorwerk* a *Passchenke* navštěvovány jsou čteně.

Severozápadně Schmiedeberku ves a zámek *Buchwald* leží, kamž za půl hod. po silnici i cestou vozovou směrem k polnímu zámečku vedoucí se dostaneme.

Ves Buchwald má něco přes 700 obyv. Jest tu pěkný zámek se znamenitě uspořádaným parkem, pivovar a hostinec.

Zámek i park jest cizinci nepřístupným učiněn pod pokutou, ač můžeme též – zaplativše as 1 mark zpropitného – do zámku i parku se podívati. V parku jest přírodopisci J. A. Weiglovi postaven *pomník*. Celkem je tu prý 54 (?) *rybníků a rybníčků*, *hrobka hraběcí jakés rodiny*, dále ještě *sídlo opata*, *mechová chýžka (Mooshütte)*, *pomník Klöberův*, *Carolinensitz*, *zřícenina Kesselsburg* a *Wartthurm* a *Hohle Stein*. Pomník Klöberův má na svém vrchu starou pohanskou obětnici, již dobře pozorovati můžeme.

Zvláště krásný je park za pivovarem. Kolkolem zámku husté stromoví pralesu podobné místem a bohaté silnými a staletými velikány, zdá se, že střeží sídlo hraběcí, jež ani nevidíme dobře z cesty ode vsi Quirl vedoucí.

Celkem činí na nás zámek Buchwald svou nepřístupností i všelikou obklopeností dojem zakletého hradu z pohádek. Ticho tu vládne báječné, málo kdy jen přerušované povozem po blízké silnici jedoucím.

Nedaleko Buchwaldu na straně severovýchodní leží ves a zámek *Fischbach*.

Do Fischbachu dostaneme se jdouce vedle evangelického a potom kol katolického kostela v Buchwaldě až do nedaleké vsi *Södrich* zvané, přejdeme nevelký vrch až k červené tak zvané *Arnimově* cili *Hermanově věži (Hermannsthurm)* stojící na malém vršku a od té vidíme už zámek Fischbach v malebném údolí stojící. Cesta od věže přímo vedle domu zahradníkova v park vede a z něho pěkným loubím až před zámek. Zámek tento koupil princ Vilém Pruský v r. 1822 a zařídil vše tak, jak nyní jest, zemřel r. 1851 odporučiv jej dědicům svým, v jichž držení dosud se nachází.

Kolem zámku zeleným stromovím tiše malý potok se běře, přes nějž postaven pěkný most a okrášen dvěma svítilnami. U vchodu stojí dvě pěkná děla, jež Angličané ve válce podniknuté ve východní Indii ukořistili a která principi Valdemarovi věnována byla. Jsouť pěkně zhotovená a krášlená.

Zaplativše as 40–50 kr. (čili 30–100 pf.) vstupného malé šedivé babičce, následujeme ji na nádvoří ne právě úhledné a ku procházkám pohodlné, odkudž krásné schody do vnitřních místností vedou.

Navštívíme audienční pokoj, ložnici, jídelnu, pokoj darů a pod. jsouce všude babičkou prováděny a poučovány o tom kterém důležitém předmětu. Pozorujeme tu zvláště krásné malby olejové, řezby ze dřeva i kosti slonové, krásné litiny i předměty z mramoru zhotovené.

Z *obrazů* připomeneme podobiznu Jindřišky Francouzské, pohled na Solnohrady, Hamburg, zámek Stein u Nassavy, dóm v Kolíně nad Rýnem, smrt dr. Hoffmeistera.

Dřevořezby: Karel Martell, Tilly, panna Orleanská, Waldštýn, Lukrecia Borgia a m. j.

Ze slonové kosti zhotoveny jsou tu mnohé znamenité předměty, jako tabernakulum, sošky svatých, malé podobizny a podobné umělecké výtvořy.

Z litin na prvním místě slušno poznamenati umělecky provedený stůl a sochy rozličné menší i větší.

Mramorové podobizny královny Aloisie a prince i princezny Viléma Pruského jsou velmi jemného i originálního provedení. Zvláště zajímá cestovatele „*pokoj darů*“, kdež veliké množství předmětů darovaných od mocnářů i menších panovníků umístěno jest. Pěkné jsou tu dary od Mikuláše, císaře ruského, zhotovené většinou z drahokamů i kovů. *Knihovna* též dosti bohatá chová mnohá důležitá i krásná díla, ač nahlédnouti v ně nikomu se nedovoluje, ano knihy jsou i zamříženy.

Nejjednodušeji zařizena je *jídlna*, kdež všechen nábytek ze dřeva a rákosu zhotoven jest. Tu umístěny jsou i hodiny řídicí kovárny a mlýn, kteréžto velmi pozoruhodny jsou pro cizince tím, že náležely již Bedřichu Velkému, jenž je prý ve zvláštní měl zálibě.

Ve *studovně* čili vlastním pokoji prince Viléma Pruského viděti na stole listinu nedopsanou, kterou prý princ psal právě, kdy nemoc jej uchvátila. *Ložnice* méně nádherná obsahuje lože zelené stejnobarevnou oponou zastřené.

Všechny komnaty jsou nevelké, bohaté i vkusně krášené. Okna po většině krásnými malbami zdobená, jež pracoval jakýs S. Schaizel a prof. Müller v Berlíně.

Celkový dojem je nad míru příjemný i vábný jak pěkností, tak bohatostí předmětů památných, vzácných i drahých.

Ves Fischbach nedaleko odtud. Hostinec první je „*zur Forelle*“, kdež se posilniti neopomeneme na cestu další.

Za vesnicí severně postaven pěkný zámek v nejnovějším čase, odkudž nejsou ani 2 hod. daleko *vrchy Sokolí* (Falkenberge); větší nazývá se *Falkenberg*, menší *Forstberg*, s obou krásná otevírá se vyhlídka v krajinu. Pozoruhodná místa jsou tu: *Gotschenstein*, *Höfchen* a *Prinzessin stuhl*. Nedaleko na východ leží město *Kupferberg*.

VII.

Ze Schmiedeberku do Hirschberku.

Chceme-li cestovati z městečka Schmiedeberku dále Slezskem, tu nejlépe učiníme, když volíme cestu přes Erdmannsdorf do Hirschberku a odtud dále do Teplic čili Warmbrunnu. Do Hirschberku omnibusy četné vždy najdeme k použití, jezdí potom i poštovní často za den.

Dobře jest, zaplatiti až do *Erdmannsdorfu*, kdež poněkud déle se zdržíme, abychom místo i okolí lépe prohlédnouti si mohli; náležít Erdmannsdorf k nejrozkošnějším a nejpůvabnějším místům Slezska pruského. Proto vidíme tu takové množství letních sídel ověšených parky, zahradami a četnými stromořadími, z nichž na prvním místě poznamenáváme *letohrad korunního prince pruského*, vkusností i půvabností proslulý.

Kolem četná stromořadí, rybníky a vodotrysky se nacházejí, nejbližší letohrádku pak pěkná zahrada, u jejíhož vchodu stojí dvě lité sochy středověké obrovské rytíře představující. Vnitřek méně má památností než věcí drahých a nádherných; viděti tu některé malby, ale nejvíce šperkového náčiní, ozdob a zvláštností rozličných.

Úhlednost, čistota a vkusnost tu vzácná a překvapující. Blíže letohrádku v stranu jihovýchodní postaven je (r. 1874) ve vídeňské výstavě koupený a navštěvovatelům výstavy známý *ruský pavillon*, budova to imponantní a zvláštní dojem stavbou svou v těchto místech působící.

Ves Erdmannsdorf již dosti starou jest, ježto v XIV. století o ní již zmínky četné se činí. Náleželať nejprvé pánům z Kalkreuthů, potom polnímu maršálkovi z Gneisenavy, po jehož smrti koupil ji Bedřich Vilém III. za 156.000 dolarů. Týž dal vystavěti i letohrad korunního prince.

Krásný i ušlechtilý tu *kostel evangelický* se štíhlou věží postavený v r. 1836–1838, jehož věž, nyní arciť zase postavená, v r. 1838 se zřítla a 18 lidí pohřbila.

Jižně Erdmannsdorfu vidíme na širé rovině rozestavené úhledné domky tyrolské. V těch bydlí Tyrolané, kteří r. 1837, když se byli z vlasti své k vůli náboženství svého zachování vystěhovali a dovolení dostali, že v okolí Erdmannsdorfu usaditi se mohou, vystavěli si zde malou dědinu, již nazvali *Zillerthal*. Domky ty všechny ze dřeva jsou vystaveny a uspořádání jich přísně jest po způsobu tyrolském, tak že myslíš zřítí některou vesnici na stráni vrchů tyrolských. Obyvatelé místa zachovávají své mravy i obyčeje původní a nosí se v národním kroji svém dosud; viděti tu pěkné krátké sukynky, klobouky ženské s kvítím i široké vyšívané opasky mužské, což překvapí cestovatele nad míru. Jeť to zvláštnost skutečně pozoruhodná.

Ještě jižněji stojí rozsáhlá *přádelna* s četnými pěkně postavenými domky, jež z dále už viděti jest.

Z Erdmannsdorfu podnikají se výlety na blízký *Mravenčí vrch* čili *Ameisenberg*, kdež pamětihodný je zvláštní litý kulatý *stůl* o jedné noze, na jehož povrchu je uměle vytlačená topografická mapa krajiny. Od prostředního bodu vždy jiný a jiný směr k rozličným místům oko pozorovatelovo vede. I poměrná vzdálenost tu naznačena dobře. Nedaleko též tak zvaný *Belvedere*.

Taktéž na *Prudelberg*, do *Stonsdorfu*, na *Heinrichsburg* a jiná místa, ač ne tak časté výlety podnikají cestovatelé.

Z Erdmannsdorfu do Hirschberku silnice vede krajinou téměř pustou a jednotvárnou až příliš. Vidíme tu jen pole, louky a lesíky, mezi nimiž někde vyhlídka ve vzdálenější roviny a na Krkonoše se otevírá. Všimneme si též pracujícího na polích lidu, kdež vidíme ženské, které obličej své před palčivými paprsky slunečními širokými černými klobouky chrání. Omnibus hrčí neustále spokojeně vedle *Finkenberku* (v pravo silnice), vesnice *Schwarzbach* (v levo), *Grüneberku*, *Pflanzberku* a *Audienzberku* (všechny v pravo) až do hlučného města *Hirschberku*.

VIII.

Hirschberg a okolí.

Město *Hirschberg* prostírá se na pravém břehu říčky Zackenu právě tam, kde tato do řeky Bobry se vlévá a čítá v sobě něco přes 8000 obyvatelů, kteří obchodem, plátenictvím, porcelánictvím a jinými odvětvími průmyslu výživu svou si obstarávají. Za dávných časů květl tu průmysl krajkářský, jež tu dva kloboučníci, přišedše z Nizozemí, prý rozšířili.

Město činí na cizince milý dojem, jak svou rozkošnou polohou v údolí krásami přírody bohatém, tak i svou výstavností, spořádaností a čistotou vnitřní; v celém uspořádání převládá tu velkoměstský ráz a nádhera.

Z *památných budov* vyjímáme k pozornosti cestovatele pěkný *kostel katolický* (sv. Erasma) v r. 1108 založený a v r. 1304 od vévody Bernarda nově vystavěný a potom *farní evangelický chrám* krásně a ve velkých rozměrech dle jednoho kostela v Kodani v letech 1701–1718 vystavěný a Spasiteli zasvěcený.²⁰ Vnitřní prostory pěkně upravené chovají v sobě veliké a památné varhany, znamenitý obraz M. Lutra v postranní kapli a pěkné malby od Wilmanna a jiných malířů. Někteří chválí pěknou ozvěnu, která tu buzena zpěvem a pod. *Radnice* má tvářnost starých paláců a pochází z r. 1747.

Po kostelích sluší připomenouti, že tu gymnasium, škola průmyslová, ústav hluchoněmých, střední a dívčí školy.

Hirschberg je město velmi staré, což už dle toho, že v roce 1108 po nařízení Boleslava II., vévody polského, hradbami obeháno, souditi možno. Roku 1111 založena tvrz. Ve válkách Husitských drancován *Hirschberg* (v r. 1427) přitrhnuvšími sem Tábority a Sirotky nemilosrdně. Ve válce třicetileté (r. 1640) obléháno město voji císařskými. Známé nám Čechům též, že mnoho českých knih tu vypuzení z vlasti Čeští bratři tisknouti dali.

Jak v průmyslu a obchodu, tak i ve školství a všeobecném pokroku *Hirschberg* rychle pokračuje ku předu zvláště za našich dnů, tak že čítá se k prvním průmyslovým i obchodním městům Slezska.

Chce-li se tedy cestovatel v městě usaditi na delší nebo jen krátkou dobu, nechť zvolí některý hostinec aneb pronajme si pokojík v *některém privátním domě*, kde předce laciněji žije než v elegantních a nádherných hostincích.²¹

Hlavní hostince v městě jsou:²² *Preussischer Hof, Titzes' Hôtel, Deutsches Haus, Drei Berge, Ungebauers' Hôtel Garni* a m. j.

Kdo pak se už buď v městě samém aneb na venku usadí, nechť neopomene použití pěkných procházek v okolí a navštívit tak mnohá zajímavá místa, jako *Cavalierberg, Kreutzberg, Hausberg, údolí Bobry* a pod.

Zajímavá místa v okolí.

Vrch *Cavalierberg* stojí blíže silnice do Erdmannsdorfu vedoucí a cestovatelé obyčejně z této silnice na něho se běrou krásným stromořadím

²⁰ Chrám tento náleží oněm šesti „chrámům milosti“, které za Josefa I. ve Slezsku vystavěny byly. Císař sám prý 3000 dukátů ku nákladu přispěl

²¹ Připomenuto budiž, že v domech soukromých pěkné i pohodlné byty jsou k pronajmutí, jak o tom vyvěšené lístky věděti dávají skoro na každém domě.

²² Dle spisku „Das ganze Riesengebirge“ od Pröhlera.

a loubím až k letohrádku, k pomníku Schönaua a na rozličná místa k vyhlídkám určená. Kaváren i hostinců tu několik. Pěkné, vkusně upravené zahrady a chodníky. Vyhlídka široko v krajinu i na Krkonoše, z nichž Sněžka hrdě vystupuje. Cavalierberg obdržel jméno své dle jedné od plukovníka Faorata založené tvrže za času válek o bavorské dědictví.²³

Kreutzberg náleží k nejpěknějším místům v obvodu Hirschberka a jest nyní majetkem města, jež jej od pana Kramota z Freyburku koupilo a rozkošným parkem ozdobilo. *Kreutzberg* půl hod. od Hirschberku a čtvrt hod. od Cavalierberku je vzdálen.

Západně města za říčkou Zacken as čtvrt hod. Hirschberku stojí *Hausberg*, na nějž přijdeme, když přes most z třídy Greiffenberské přes říčku vedoucí přejdeme, v pravo se dáme a neustále k patě vrchu cílíme. Cesta na vrch lámaným směrem vede a není dlouhá.

Na vrchu tomto stávala druhdy tvrz v strategickém ohledu velmi důležitá, ježto nejen město, ale i údolí Bobry a Zackenu ovládala. Boleslav II. dal ji v letech 1110 vystavěti. Císař Zigmund postoupil v r. 1434 tvrz občanům města a ti ji brzy potom sbořili, aby prý Husité tu útočiště při obléhání města nenašli. Když ale v třicítileté válce sem Švédové přitrhli a *Hausberg*, na němž dosud některé zbytky tvrže se zachovaly, opanovali, byla tvrz zcela spustošena. Dnes na jejím místě pěkná kavárna stojí, již často výletníci z Hirschberku obléhají, zvláště za pěkných dnů letních.

I *údolí Bobry* má své zajímavosti pro cizince. Pěkným údolím, jež ohrazeno je lesnatými a skalnatými vrchy, běřeme se hadovitým směrem až ku „záračné studni“ (Mirakelbrunnen) a ku „hradu loupežnickému“, zvláštní to tak nazvané skále, za níž brzy dojdeme ku „konci světa“ („Welt Ende“).

Helikon, kdež pěkná restaurace, taktéž odtud daleko není a je též jedním z hojně navštěvovaných míst v okolí Hirschberku.

Kdo něco na památku si v Hirschberku snad koupiti chce, zajisté hojný všeho dostane výběr v četných obchodních domech Nádražní ulice. Tu mnoho skladů s rozličným zbožím laciným i drahým cestovateli se nabízí. Prohlédnutí si obchody se zbožím horským je zajímavé.

Z *Hirschberku* do *Teplic* silnice vedle Zackenu vede, po níž četné povozy, omnibusy a pod. jezdit viděti jest. Dobře jest opatřiti si v městě řád poštovní jízdy, aby cestovatel věděl, kdy který omnibus odjíždí z Hirschberku do Teplic a zase z Teplic do Hirschberku. Ustanovení ta často se mění a proto není možno tuto něco určitého udati.

Cestu z Hirschberku do Teplic nastoupíme povozem, ježto neposkytuje předně tolik zajímavostí, aby cestování pěšky zábavným bylo a potom také zapraviti nám jen malý poplatek za převezení v omnibuse.

Cestou mineme ves Kunnersdorf (za řekou), „U tří dubů“ (Zu den drei Eichen), v levo silnice Ochsen Berg, Bauer Berg a Mittel Berg, dále za řekou Herichsdorf a v levo silnice Scholzen Berg.

²³ Dle spisku „Das ganze Riesengebirge“ od Pröhlera.

IX.

Teplice (Warmbrunn) a okolí.

Lázeňské město *Teplice* po dalekém Německu i v Čechách známé, prostírá se na pravém břehu říčky Zackenu, která mezi velikány Krkonošů prameny své sbírá a rovinami Slezska potom v tichou Bobru se béře, a jest takřka ohraničeno malými pahorky a četnými rybníčky a jezírky. Teplice proslulé jsou nejen svou krásnou polohou a krajinou v úpatí Krkonošů, ale zvláště svými lázněmi, které k nejoblíbenějším střední Evropy patří.

Cizinec sem přichozící nemůže litovati času, již k procházkám v městě i okolí romantickém použije. Město honosí se imponantní budovou, *sídelním zámkem hrabat Schaffgotschů*, který nádherou i úpravou svou k palácům velkoměstským řaditi se může. Postaven je v letech 1784–1789 a pěkným parkem opatřen, do něhož vstup cizincům pouze v úterý a pátek od 2–7 hod. odpol. volný jest.

Klášteř obývají katoličtí duchovní, opatřující bohaté a vzácné sbírky přírodnin, starožitností a velikou 50000 svazků obsahující knihovnu. Cizinci a hosté lázeňští mohou denně od 10 do 1 hodiny sbírky prohlížeti. *Katolický kostel* byl vystaven v XIII. století a obnoven po požáru v roce 1715. V něm spatřiti můžeme znamenité malby německých mistrů Hoffmanna, Wilmanna a Hermanna, jakož i pěkně upravenou rodinnou hraběcí hrobku.

Blíže zámku upraveno pěkné *stromořadí* k procházkám.

Konečně všimneme sobě *lázní*. Zřídla těchto lázní a našich Teplic stejnou prý mají účinnou moc a prospěšná jsou zvláště těm nemocným, kteří dnou a rheumatismem trpí.

Chceme-li se v městě na delší čas usaditi, musíme najmouti sobě byt buď v některém privátním domě aneb v hostinci. (Na každém skoro domě privátním čísti možno nápis: „Wohnungen für die Gäste!“ a pod.) Rozumí se, že vždy lépe bude do soukromí se uchýliti, ježto pobyt v Teplicích jinak vždy dosti draho přijde. Jednotlivec zaplatiti musí za slušný pokojík 4–5 zl. týdně. Mnoho více vydá na př. celá rodina aneb nějaká společnost, která tu déle dlíti chce. Lázeňští hosté musí nejprve ohlásiti se u lékaře lázeňského, jenž dle svého dobrozdání potřebné rady a opatření udílí, a k tomu kterému oddělení poukáže. *Kancelář lázeňská*, jež ve dvoře klášterním se nachází, otevřena je od 8–12 a od 2–6 hod. Lázně roztríděny jsou v troje: lázně s vanami, vodojem velký a vodojem malý. Když pak nám už některá třída doporučena, musíme dle lázeňských i lékařských předpisů se řídit jak náleží.

Vnitřní uspořádání lázní je slušné i čisté.

Hosté lázeňští obyčejné ráno a odpoledne na procházku do stromořadí se ubírají. Rozličných tu osob z rozličných končin, jež hudba (ráno od 6–8 hod. a od 11–12 hod.) baví. Odpoledne buď povozem aneb pěšky výlety v okolí se podnikají.

Po užití koupele dlužno dobře se zaopatřiti, aby tělo nenastydlo. Mnozí i zimní oblek s sebou si berou, ježto k večeru tu často dosti studeno bývá. Potřebný oblek do lázní můžeme si buď koupiti v městě aneb vypůjčiti si v lázních.

Hodiny ku koupelím jsou od 6 ráno do 7 hod. večer. Tak zvaný „Wanne-Badanstalt“ v „Společenské zahradě“ u „bílého orla“ přístupný jest od 5 hod. ráno do 8 hod. večer.

*Pokrm*y jsou tu ještě dosti dobré, ač nevynikají nad české; z *nápojů* doporučiti možno dobré pivo, voda není chutná. Všechno je tu zvláště po čas lázeňské saisony velmi drahé a proto vždy lépe učiní cestovatel (když Teplice pouze navštívit chce a nemocen není, aby léčiti se dal), když k tomu volí dobu, v které tu hosté lázeňští nedlí. I tu dobře je opatřiti si jízdní řád omnibusů a podobných povozů, které z Teplic v okolí jezdí.

Z *hostinců* elegantních připomenuty budtež: „Galerie“, „Weisser Adler“, „Schwarzer Adler“, „Greif“, „Breslauer Hof“, „Kursaal“, „Hôtel de Prusse“ a m. j.

Menší *hostince*: „Deutsches Haus“, „Berliner Hof“, „Meerschiff“, „Goldener Löwe“, „Warmbrunner Brauerei“ a m. j.

Elegantní byty pro hosty jednotlivce i rodiny: „Langes Haus“, „Hôtel garni zur preussischen Krone“, „Adlerhäuschen“, „Villa Luisenglück“, „Schlösschen“, „Goldener Bogen“, „Rosegarten“, „Weisse Taube“, „Goldene Krone“, „Seifensieder“, „Badehaus“, „Weinrich“, „Berliner Hof“, „Silberner Stern“, „Schwarzer Bär“, „Weisse Rose“ atd.

Mimo to mnoho *minerálních skladů* a *obchodů* (F. W. Richter), *obchody se zbožím galanterním, skleněným, uměle strojenou vodou* a pod.²⁴

Co se konečně *minulosti* a zvláště *vzniku* lázeňského města Teplic týče, podobá se pověst o odkrytí tohoto zřídla velmi naší o vzniku Karlových Var. Vypravujeť se o Teplicích toto:

As v XII. století odbýván tu prý veliký hon na divokou zvěř, jež jakýs vévoda Boleslav pořádal a tu stalo se, že myslivec jeden, pronásleduje zajíce, daleko v huštiny a rokliny zaběhl, až tu několik jen kroků před sebou velikého jelena koupati se spatřil. Jelena vyplašil a když viděl, že marno by bylo jej pronásledovati, šel až ku pramenu, kde jej viděl, aby obdivoval se pěknému proudu čisté vody. Jak se ale podivil, když vodu vřelou našel! Hned donesl zprávu o tom vévodovi svému a ten snad dal zde malou kapličku postaviti a ji i prameny Janu křtiteli zasvětití kázal.

V druhé polovici čtrnáctého století přešlo místo toto ku panství Schmiedeberku, jehož část již tehdaž pánům z Schaffgotschů patřila. Rytíř Schaffgotsch koupil pak tuším Schmiedeberg i místo, kde nyní Teplice stojí, a přidělil obé ku panství Kynastu. Brzy potom a sice v r. 1403 založil tu klášter Cisterciáků, jež v ochranu opatství v Krysoboru odevzdal a jemu část panství a sice právě tu, na kterém postaven byl, udělil. Klášter se vším majetkem přešel potom koupí opět v panství hrabat Schaffgotschů, v jejichž držení jest dosud.

*Vycházky v okolí.*²⁵

Na severovýchodu města *Scholzenberg*, k jehož úpatí půjdeme, jdouce as 20 minut z Teplic po silnici k Hirschberku až do Herichsdorfu, kdež před hostincem Hayna se v pravo na vrch dáme. Na vrchu postaven pěkný hostinec

²⁴ Vše toto udáno dle spisku: „Das ganze Riesengebirge“ od Pröhlera.

²⁵ „Das ganze Riesengebirge“ od Pröhlera.

a zvláštní galerie k tomu ustanovena, aby cizinec odtud krásnou a bohatou krajinu obdivoval.

Weyrichsberg leží na jihu od Teplic asi 20 minut. Cesta na vrch vede přímo stromořadím, pak přes dva spojené potoky (Agnetendorfer Wasser a Heide Wasser), které do Zackenu se ústí, neustále až na vrch, kdež rozličné pokrmy i nápoje k posílení v pěkně upraveném letohrádku obdržíme. Zvláště krásná vyhlídka je odtud na Krkonoše, jakož i na malebné roviny Zillerthalské a Erdmansdorfské.

Mnohá jiná ještě místa navštěvována bývají, ač nejsou již tak důležitá ani půvabná (Zetergut, Giersdorf, Seydorf a pod.) a proto budiž o nich pomlčeno a dále nastoupeno.

X.

Z Teplic do Schreiberhau.

Pěkná, široká a spořádaná silnice z Teplic do nejbližší ležícího místa Hemsdorfu vede, kamž cestovatel dostane se povozem. Omnibusů tu velmi četně jezdí převážejících cestovatele sem nebo tam.

Hermsdorf je ves rozsáhlá a poskytuje cestovateli všeho pohodlí. Z hostinců první je *Titzův*, potom „*Verein*“ a „*zum Kynast*“. Dobře uděláme, když uložíme v některém svá zavazadla a ve vřkolu se rozhlédnouti jdeme. Na severu tiše Zacken pluje a blíže silnice leskne se stříbrný rybníček nazvaný „panenský“. Na severozápadu prostírá se *Wernersdorf a Kaiserwaldau*, kamž vozová cesta vede.

Nejzajímavější výlet z Hermsdorfu je na vrch Kynast, kdež i zříceniny stejně nazvaného hradu stojí.

Na Kynast přijdeme, dáme-li se vedle hostince Titzova v levo, jakž učiníme i při následujícím dělení cesty. Při druhém rozdělování držíme se cesty, která v pravo vedle potoku a v levo vedle mlýna a rybníku vede. Cestou vozovou až k tabulce oznamující místo se bĕrem, kdež zabočíme na cestu polní, držíce se blíže parku v levo a potom přímo. Za šest minut octneme se v lese, kdež brzy k nevelké *boudĕ* dorazíme. Na blízké křižovatce v levo se dáme. Za deset minut dojdeme k „*vyhlídce*“ na Krkonoše, Fischbach a pod. místa, odkudž již asi za pĕt minut ku zříceninám hradu přijdeme.²⁶ Stojíme tu u ruin staroslavného hradu *Kynastu*, na němž druhy hrabata z Schaffgotschů vládli, držíce v moci své i mnoho statků ve vřkolu. Ze zbytků pevných staveb všimneme si nejdříve věže kulaté, na jejíž plochý vrchol po zaplacení vstupného dostati se můžeme. Vyhlídka odtud je rozkošná. O úzké hradní věži vypravuje se následující:

Když ještě hrad ve své kráse a nádheře tu nad krajinou se vypínal, žila na něm princezna velmi krásná, o jejíž přízeň mnoho okolních rytířů se ucházelo. Pyšná a nepřístupná Kunikunda, jak se princezna jmenovala, nechtĕla ale přes všechny krásné nadĕje a sliby šlechetných rytířů žádnému ruky své podati, leč tomu, kdo by úzkou hradní zeď na koni tĕkrát za sebou přejel. Rozumí se, že mnoho odvážlivců tu život nechalo, takže Kynast konečně postrachem se stal svobodným rytířem, až tu předce

²⁶ Dle „Das ganze Riesengebirge von Pröhler“, kdež cesta dobře jest naznačena.

jeden rytíř mladý i krásný zeď šťastně objel, hrdou Kunikundu za manželku pojal a v slastech i strastech potom dlouhá léta s ní žil na hradě.

O minulosti hradu tohoto velmi málo dozvědět se mi možno bylo. Tolik jisto jest, že zakladateli i obyvateli Kynastu byli hrabata z rodiny Schaffgotschů, původ svůj v Čechách a ve Slezsku majících.²⁷ Pánové ti byli katolíci a chvalně zvelebovali panství své rozličným způsobem. Známé nám už, že kaple, jakož i hostinec na Sněžce, lázně i klášter v Teplicích a m. j. staveb vykonati kázali. Nyní bydlí buď v Teplicích v sídelním zámku aneb ve Vratislavi.

Hrad Kynast byl též v r. 1426 dobýván od Husitů, kteří tehdejší nájezdy do Slezska činili a roku 1675 zničen bleskem a požárem tak povstalým.

Hostinec tu postavený proslulý je drahotou, ač nyní poměry tu lepší se valně. Nocleh nejen že zde dostati lze velmi pohodlný, ale i zajímavý; neboť vzpomínka večer na místo, kde se nacházíme, budí mysl k přemítání o minulosti středověké a životě hradním. Ráno pak roztomilé chvíle zažijeme v zříceninách a pohodlné rozhlížení se můžeme v okolí. Východně zříme Girsdorf, dále k jihu Saalberg, Heendberg, západně Hummelberg a Buschae. Jihozápadně leží *Agnetendorf*, ves as 750 obyv. čítající, kdež najdeme též velký „*bludný kámen*“, který se v r. 1818 a 1819 as o 40 metrů níže pohnul. I zde je zámek hrabat Schaffgotschů. Z *Agnetendorfu* cesta proti vodě horské bystřiny k *Velikému Šišáku* a k Sněhovým *jámám* vede. Na východní straně stojí vrch *Breiteberg* zvaný.

Z *Hermsdorfu* dále po silnici do *Petersdorfu* se dostaneme, odkudž již nedaleko leží ves *Schreiberhau*. Velikány horstva opět k nám blížiti se zdají krokem volným sice, ale jistým a určitým. Opět na mysl přicházejí bájně vzpomínky a obrazy minulosti dávnověké. Není tudíž ku podivu, že i báječného Krakonoše zase si připomínáme. Budiž tuto na cestě více jednotvárné ku zotavení položena jedna z nejlepších pověstí o Krakonošovi, jejíž děj i původ v Němcích hledati dlužno.

Jedenkrát cestovali tři tovaryši, kteří, netušíce nic zlého, pokřikovali neslušně na Krakonoše a jemu se posmívali, hulákajíce mezi skalami: „*Krakonoši, kam poděla se Ema tvá? – Krakonoši, tys dceru knížecí ukradl!*“ atd.

Krakonoš vše vyslechl a zahořel prudkým hněvem. Náhle spustil velikou vichřici, která stromy porážela, a oni tři vandrovníci, nemohouce nikam se ukrýti, v smrtelných nalézali se úzkostech, že svrženi budou s příkrých skal do propasti. Šťastně z nebezpečí vyvázli a pospíchali k městu *Hirschberku*. Nejveselejší z nich, krejčí, jenž na Krakonoše nejvíce pokřikoval a z něho úsměšky si tropil, měl nedaleko *Hirschberku* nevěstu a právě nyní vesele kráčel jakožto ženich na svadbu, chtěje pak blíže *Hirschberku* se usaditi. Nešťastník netušil, že nachází se v moci rozhněvaného Krakonoše, jenž právě chystal se veselého krejčího vši silou chopiti a hned usmrtiti. Než v tom zadržel ruku Krakonošovu jeden ze služebných jeho duchů a radil Krakonošovi, aby krejčího tak z rychla nezabíjel, ale aby hleděl na něm řádně se vymstíti. „*Nechť pocítí plnou měrou smrtelných ouzkostí,*“ pravil služebný duch, „*a jeho krajané ať ho sami na šibenici odpraví.*“ –

„*A jak to myslíš učiniti?*“ tázal se Krakonoš. „*Příležitost k tomu snadno se naskytne, ba právě nyní se naskytla,*“ odvětil sluha. „*Tamto přichází právě žid, jenž*

²⁷ „*Světobzor*“ z r. 1873. Roku 1870 zemřelý biskup brněnský Antonín Arnošt hrabě ze Schaffgotsche byl jejich potomek.

cestuje do Hirschberku a jak vidím, nese na zádech plný ranec zboží. Já žida přepadnu, oloupím, ty pak objev se v jiné postavě, ujmi se ztrýzněného žida a doved' ho do Hirschberku do hospody, v níž se onen chasník krejčovský zdrží. Do vaku krejčího strčím židovy odcizené peníze, žid je při prohledávání pozná, dá krejčího hned v obžalobu, ten bude pro loupež v Hirschberku k smrti odsouzen, a ty budeš toho svědkem, jak se bude na šibenici houpati." Rada ta zalíbila se Krakonošovi a on umínil si, že vše tak provede. Mladík jakýsi, jenž zcela podoben byl krejčímu, přepadl a oloupil žida a zraněného nechal jej na cestě ležeti; ihned objevil se vážný muž, jenž ujal se žida a dovedl ho do Hirschberku do hospody. Zde právě seděl a veselil se náš vandrovní, jenž s oním lupičem stejnou měl podobu. Sotva vstoupil žid v hospodě do dveří, poznal hned v krejčím lupiče, rychle dal přivolati stráž, která krejčího zatkla. Při výslechu nemálo se krejčí podivil, že obžalován jest pro loupež a marně snažil se dokazovati svou nevinu. Přinesli z hospody jeho vak a otevřevše jej, našli v něm všechny peníze židovy. Omluva a veškeré zapřísahání se krejčího nic nespomohlo. Krejčí byl pro loupež na židovi spáchanou odsouzen k smrti provazem a třetího dne měl býti odpraven. Krakonoš zatím procházel se po horách a před tím dnem, kdy měl býti krejčí oběšen, putoval též do Hirschberku, chtěje druhého dne přítomen býti popravě. Na cestě své dohonil dívku, která též kráčela k Hirschberku a usedavě plakala, rukama lomíc. Krakonoš, maje podobu vznešeného pána, ptal se jí, proč tak nařiká. Ona svěřila se mu, že jest nevěstou onoho mladého krejčího, jenž má býti v Hirschberku oběšen. Byla toho domnění, že ženich její dopustil se loupeže jen k vůli ní, aby měl něco do hospodářství. Krakonošovi bylo dívky hořce bědující líto a nářek její srdce jeho tak obměkčil, že ustanovil se krejčího od smrti osvoboditi a hirschberským při tom nějaký kousek vyvésti. I těšil plačící dívku, aby naděje se nespouštěla, že jemu známa jest nevinu jejího ženicha, a slíbil jí, že se o to přičiní, aby milenec její byl zachráněn; ujišťoval ji, že příští noci může ženicha svého domů čekati. A skutečně ještě téhož večera přišel do cely uvězněného krejčího mnich, jenž jal se odsouzence k smrti připravovati a na konec mu oznámil, že jest o nevině jeho přesvědčen a že ho z vězení vysvobodí. „Tvá nevěsta“, pravil mnich, „čeká na tě ve své komůrce a proto déle se zde nezdržuj, hned odtud prchni a hled', abys před svítáním byl už přes hranice. Více nemohu pro tebe učiniti; zde vezmi si na cestu tyto dvě veliké jitrnice.“ Krejčí byl celý omámený, ani jediného slova nemoha promluvit. Konečně se vzpamatoval a na opětné vybídnutí Krakonošovo vzal na se mnišskou kutnu a kvapil ze žaláře. Domnělý mnich pan Krakonoš zůstal za něho ve vězení. S tlukoucím srdcem spěchal krejčí ku své nevěstě a co nejsrdčejši jí pozdraviv, vybídl ji, aby přes hranice s ním prchla. Zapomněv pro samou radost na jídlo, chtěl cestou trochu se posilnit a zpomněv, že má ve vaku dvě jitrnice, jež mu osvoboditel jeho byl daroval, na okamžik se zastavil a jednu rozlomil. Než jaké bylo obou podivení, když začaly se z ní sypati – zlaté peníze. Též druhá jitrnice byla celá zlatými penězi naplněna; i nebyli více v pochybnosti, že horský duch Krakonoš nešťěstí na oba seslal a nyní zase tak šťastnými je učinil. Krakonoš z mnicha proměnil se v krejčího a druhého dne dal se vésti na popraviště. Byv na šibenici odpraven, začal sebou tak neobyčejným a nevidaným způsobem klátiti, že všechny diváky hrůza pojala. Znenáhla přestal se klátiti a visel zcela tiše bez pohnutí. Když k večeru jali se katovi holomci oběšence se šibenice odvazovati, aby do jámy jej zakopali, shledali, že místo těla oběšencova visí na šibenici doch, jenž je v dlouhou sukni oblečen.

Pověst' o tom roznesla se po celém okolí a obyvatelé hirschberští hned počali si vypravovati, že nejspíše mocný Krakonoš vyšel si zase z podzemní své říše a provádí své kousky. A skutečně zjevoval se v té době Krakonoš na rozličných místech a nejraději v podobě silného statného uhlíře. Nejvíce se rozhněval, když někdo na něho neslušně pokřikoval. V úctě veliké měl Krakonoše krejčí, jež on tak štědře obdařil. Týž po svadbě

usadil se v malém městečku podkrkonošském a Krakonoš prý mnohokrát jej navštívil v podobě uhlíře.²⁸

XI.

Ze Schreiberhau na Krkonoše a zpět do Čech.

Veliká, as 4000 obyvatelů čítající ves *Schreiberhau* leží v údolí spojených řek *Kochel* a *Zackerle*, jsou velmi rozsáhle rozprostřena. Obyvatelé jsou prý potomci českých Husitů, kteří sem z Čech utekli a zde si v XV. století dědinu založili, a živí se průmyslem sklářským. *Schreiberhau* dělí se v mnoho míst (*Hoření a Dolní Schr., Huť Josef., Marienthal* atd.). Jest tu katolický a evangelický kostel a mnoho hutí, v nichž sklářství se živě provozuje. V letním čase mnoho cizinců se tu zdržuje. Ze *Schreiberhau* kráčíme po silnici vedle vody, přejdeme bystřinu *Kochel* a dorazíme až k *domkům Kochelu* (*Kochel Häuser*), odkudž za pět minut jsme u *pádu Kochelu* (*Kochel Fall*). Pád *Kochelu* je více umělý a cestovatel uvidí jej teprve po zapravení malého zpropitného. Od pádu cesta proti vodě k Velkému Kolu vede.

Od domků *Kochelu*, kamž se vrátiti můžeme, chtějí ještě dále Slezskem cestovati, dostaneme se po silnici až do *Josefských hutí*. V *Josefských hutích* (*Josefinenhütte*) neopomeňme prohlédnouti si důkladně závod hutí a zajíti do solidného hostince „u *Josefských hutí*“ (*Gasthaus zur Josefinenhütte*), kdež řádné obsluhy, pokrmy a dobré nápoje, jakož i nocleh dostaneme.

Tyto hutě jsou největší a také nejrozsáhlejší ve Slezsku. Založeny byly v r. 1841 hrabětem *Schaffgotschem*. Nyní zpracuje se tu ročně za 300.000 dolarů skla. Objednávky jsou veliké, zvláště na skla broušená a malovaná. Prodej provozuje se pouze ve velkém.

V *Josefských hutích* rozloučíme se již takřka s novověkým světem Slezska a nastoupíme opět cestu na *Krkonoše*, kde ticho velebné, ničím nerušené přírodu ovládá. Kráčíme-li tak do vrchu a ohlédneme se v roviny Slezské, tu zdá se nám, že usmívá se na nás ta *bývalá naše země*, že kyne nám na brzké shledání, kdežto zasmušilým pohledem vítají nás šedé *Krkonoše* s bájným *Krkonošem*. Na jedné straně nový, na druhé starý věk; tam velkoměstská spořádanost, tu prales...

A srdce touží již na velikány *Krkonošů* vystoupiti, oko žádá opět patřiti na svou vlast, neboť tu tak úzko v té cizině, tak smutno, nevolno.

Tu může s *Jablonským* zavzdechnouti cestovatel:

Až zočím zas ony hory,
z nichžto vidět světa půl,
až zočím ty svaté bory,
posetý ten kvítím důl:
pak se srdce mé rozšíří
jak po rose zvadlý květ, – –

²⁸ „Vycházky po *Krkonoších*“ napsal *Jos. Beran*. Ve „*Světězor*“ z r. 1873.

Až mi zas ty města, hrady
před oči se postaví,
až ty háje, luhy, sady
zprahlou duši zotaví...

pak opět volněji bude v nitru mém a prsa zúžená lehce budou moci dýchatí.

A proto dál a dále vzhůru k horám!

As za hodinu dojdeme vedle říčky *Zekerle* nazvané *k pádu Zackenu*. Pád tento tvoří obraz velmi krásný a romantický. Škoda, že v létě často říčka vysychá a tak vodopád uměle udržovati se musí. Spád je as 25 m. hluboký, žulovými roklinami stísněný a přírodou takřka vyzděný. Dole roztráští se proud ve tři menší a zvolna potom dále romantickým údolím se běže. Na západní straně údolí vrch *Zacken* do výše se pne. Od pádu *Zackenu* do vrchu k nejbližší *Slezské boudě* nové se dáme, která na západním svahu *Kruhonoše* (*Reifträger*) stojí.

Z údolí stoupáme neustále hustým smrčím as hodinu cesty až na bezlesé místo, odkudž v levo *Večerní kameny* (*Abendsteine*) a v pravo *Pasákův kámen* (*Hirtenstein*) zříme. Za čtvrt hodiny přijdeme ku *Krakonošovu kamenu* čili *kostce* (*Rübezahl's Würfel*), čtyřhrannému balvanu dosti velkých rozměrů a od tohoto za půl hodiny stojíme již na hřbetě hor ve výši 1147 m. nad mořem u *Slezské boudy* nové. Zde dostaneme k posilnění pokrmy i nápoje. Nocleh řádný.

Od nové *Slezské boudy*, která ještě v Německu stojí, zříme v daleké kraje Slezska, jakož i velkou část *Krkonošů* a *Jizerských hor*. V mlze vidíme *Horu „u obrázku“* (*Tafelfichte*), blíže na sever půvabné údolí *Zackenu*, *Hochstein*, *Vogelstein* a jiná známější místa ve Slezsku.

Jihovýchodně vidíme cestu na vrch *Kruhonoš*. Kráčejíce tak do vrchu, připomeneme si opět starého známého – *Krakonoše*.

Když ještě *Krkonoše* byly celé lesem porostlé, bavíval se *Krakonoš* na svých procházkách tím, že se strmých skal balvany dolů házel aneb zase všechny prameny najednou zastavil a nachytanou vodu zase dolů pouštěl. Často proměnil se v medvěda, orla, vichřici a pod. Jednou po celé století se neukázal na *Krkonoších* a když pak opět procházel se v horách, tu nemálo podivil se mnohým změnám, jež udály se zatím na *Krkonoších*. V údolích našel sporážené lesy a nové domky a pěkné boudy obydlené příčinlivými horaly. I na výšinách spatřil vysoké boudy a na stráních zelených viděl pásťi se tučné krávy a lehkonohé kozy. A tu často zjevoval se lidem jako vážný obstarlý muž dlouhých vousů a přísné tváře.

Ale jakkoli byl *Krakonoš* muž přísný, povahy železné a málo přístupný, předce neměl srdce ledové; zahořel prudkou láskou ku krásné *Emě*, kteráž byla dcerou jednoho bohatého a mocného knížete v krajině *krkonošské*.

Od té doby, co poprvé spatřil krásnou děvu tu, neměl nikde pokoje ani stání; častěji navštěvoval místa, kde ona dlela a jednou tajně ji unesl.

Uvedl ji na horách *Krkonošských* do svého podzemního paláce mramorového, zřídil co nejvkusněji rozsáhlou zahradu, již ozdobil nejvzácnějšími květinami; rozestavil po celé zahradě překrásné besídky a v nich stoly a sedadla z nejčistšího bílého mramoru. Křišťálový potůček, hadovitě vinoucí se mramorovým řečištěm kolem rajske té zahrady,

svlažoval libovonné kvítí a v pozadí stékal do krásné nádržky, v níž zlatí ptáčkové koupali hlavinky své, šplouchající křídélkama, až milo bylo na ně pohlédnouti.

Do toho podzemního ráje uvedl Krakonoš milku svoji Emu, obsypal ji skvosty, drahokamy, každé její přání, ba i pomyšlení vyplnil, aby jen získal si její lásku a náklonnost. Nejednou putoval Krakonoš s Emou po Krkonoších a přičaroval jí nejkrásnější věci, na něž lze jen pomysliti.

Ema, jsouc zasnoubena mladému knížeti Ratiborovi, nemohla nijak přivyknouti v nádherném obydlí Krakonošově a trpce často o samotě naříkala v nuceném svém zajetí. Často krůpěje bolestného potu blýštily se na čele jejím a ústa její jen někdy nucené se usmívala, aby mrzutý a vášnivý Krakonoš zůstal veselé mysli. Nevědouc žádného vykoupení odtud, lichotila co nejvíce Krakonošovi a ten jí půjčil čarounou hůl, pomocí které z řípy udělala si holubici a po té poslala list milenci svému Ratiborovi. Dala mu u vědomí, že unesena byla Krakonošem, u něhož jest jí trávití dny strastiplné. Avšak co nejdříve že bude hleděti prchnouti a určila mu dobu, kdy na ni u paty jedné hory s rychlonohým vraníkem má čekati. Jednoho dne vymyslila si skutečně lest a požádala Krakonoše za obtížnější poněkud službu, k níž on více času potřeboval. Krakonoš, nic zlého netuše, odešel jednoho dne z obydlí za svou prací. Ema hůlkou čarounou rychle přičarovala si silného a hbitého komoně a čerstvě naň se vyšvihnuvši, ujížděla tryskem k místu, kde mladistvý kníže Ratiboř ji očekával. Krakonoš pozdě už dověděl se o útěku milenky své. Vrátil se po ukončené práci, již jen z lásky k Emě podnikl, do svého obydlí, sháněl se všude po milence své, ale nikde jí nenalezl. Hned připadlo mu na mysl, že v nepřítomnosti jeho prchla a v okamžiku změniv se v orla, vznesl se do výšky, aby s nejvyšších skalín bystrým zrakem svým vyslídil, kde uprchlá jeho milenka s průvodčím svým se nachází. Ema ale překročila již hranice říše Krakonošovy, kam moc jeho už nesahala. Marně sesílal Krakonoš za ní blesky, neboť na cizí půdě jí nic neuškodily. Krakonoš, vida se tak sklamána, velice se rozhněval, zničil svou krásnou zahradu a nádherné obydlí, v němž s Emou bydlel, a mnohé krásné věci na Krkonoších rozkotal. Zanevřev na nevděčnost lidskou, zmizel do podzemní své říše a umínil si, že se nevděčnému lidstvu tak brzy neukáže.²⁹ A od té chvíle dlel pořád ve svých podzemních komnatách po celé století. – Dodati musí se ještě k této pověsti, že jest původu německého a má snad poněkud objasniti jmeno „Rübezahl“. Ema byla prý jeden čas velmi rozmarná a tu neustále činila Krakonošovi výčitky, že ji opravdu nemiluje. Krakonoše jednání to již takřka bolelo a proto slíbil učiniti Emě cokoli žádati bude, aby ji o lásce své přesvědčil. Ema uložila jemu tedy druhého dne úkol dosti těžký; Krakonoš musil sednouti si v zahradě na drnové sedátko, tam jemu nasypala Ema do trávy hrst řepného semene a přikázala, aby dříve se ze zahrady nevracel, pokud by semeno z trávy nevybral a nespočítal, kolik tu bylo všech zrníček. Pak že bude přesvědčena, že vše pro ni podstoupiti může. I snížil se král hor Krkonošských tak, že slíbil i toto učiniti, jen aby zdánlivé rozmarnosti ženské vyhověl. Když ale již vše ukončil, vrátil se domů a tu viděl, že je podveden. Když se tato událost potom roznesla po krajině, nazýván horský král od Němců „Rübezahl“ (Rübe - zählen), kteréž jmeno jemu na upamatování, že i mocní duchové ženou svěsti se dají, zůstalo potom navždy.

V jednom městě blíže Krkonošů zase žil jeden bohatý, ale taktéž velmi lakomý pekař, jenž peníze rolníkům na vysoké úroky půjčoval a také rolníky tak šidil, že když peníze neměli, aby je v určitý čas odvedli, kupoval od nich obyčejně pěkné dříví a to velmi lacino, kteréž pak zase do jiných měst draze prodával. Jednou stalo se, že jeden sedlák vypůjčil si od bohatého pekaře peníze a nemoha je opět sehnati, nabídl se, že jemu za ně dříví navozí. Pekař svolil a sedlák potěšen šel domů. Druhého dne naložil

²⁹ Beran J.: Vycházky po Krkonoších, „Světzor“ z r. 1873.

mnoho dříví na vůz a dovezl ho k pekaři. Tak vozil celé dva dny, ježto do města bylo daleko. Když ale pekař již měl as deset sáhů navežených, pravil sedlákovi, že jemu více nedá, než polovičku toho, zač se obyčejně dříví prodává. Nechce-li tak dáti, ať složí peníze a dříví si odveze. Sedlák se této řeči ulekl, nebo něco podobného předce neočekával. I vyprosil si u pekaře den na rozmyšlenou a jako dříve vesele, tak teď smutně k domovu krácel a přemýšlel, co by činiti měl. Tu nenadále přidružil se k němu jakýs pocestný a tázal se ho, co tak smuten kráčí. Sedlák vše jemu vypravoval, což pocestný pozorně poslouchal. Rozešli se, ale sedlák nevěděl, že to byl Krakonoš a že proto chtěl na něm vše zvědět, aby pekaře za to něčím potrestal, neboť Krakonoš vždy byl hněviv na lakomce. Proto ihned odebral se do města a šel přímo k onomu pekaři a hlásil se o nějakou práci. Pekař řekl jemu, že nic jiného ku práci nemá, než na dvoře vyrovnané dříví, které by snad dal rozštípati. Krakonoš ochotně nabídl se, že i toto dělati bude. Lakomý pekař ale napřed již se tázal, co jemu za to musí dáti, maje strach, aby snad neznámý dělník potom mnoho si nepožádal. „To nebude mnoho,“ pravil Krakonoš, „dáš mi tolik dříví, jak mnoho odtud unesu v otepi svázaného.“ Pekař se divil, ale rychle svolil, mysle, že toho as několik polen bude.

Ráno, sotva že lakomec vstal, slyšel již na dvoře štípati dříví. I divil se, že dělník jeho tak časně pracuje a šel se podívat, jak mnoho dříví již je rozštípaného. Ale jak se zhrozil, když na dvůr přišel a viděl, že už poslední sáh má býti štípan a což pak, když se podíval, jak dělník štípal. Stál o jedné noze, druhou měl v rukou a tou v celý sáh tak dlouho tloukl, až byly velké půly na malá polénka rozštípany. Pekař byl zkamenělý, ani se nehýbal. Krakonoš si ho ani nevšiml, ale po práci upletl hrozné povříslu a začal sáh po sáhu rovnati v ohromnou otep. Když tak všechno dříví srovnal, dal pekaři celému ustrašenému „s bohem“ a krácel ze dvora. Dříví rozštípané donesl onomu sedlákovi k domku a tam mu je srovnal v hromadu. Zároveň dal jemu tolik peněz, kolik lakomému pekaři dáti měl. Ten pekař ale již ani krejcaru nechtěl, neboť dověděl se, že vlastně sám Krakonoš u něho dříví štípal a bál se, aby ještě jednou na něho nepřišel pomstít se za sedláka.

Sedlák po celý život svůj děkoval dobrému duchu Krakonošovi a všude příhodu svou vypravoval. Rozumí se, že lakomci se každý všudy vysmál a přál mu, že jej Krakonoš tak potrestal.

Tak přemítající dolezeme konečně na *Kruhonoš* čili *Kolouš* (Reifträger) as 1324 m. vysoký. Přes vrchol jde hranice německo-rakouská a s vrchu je jako z jiných výšin širá vyhlídka. Viděti tu *Hvězdovou boudu* (Sternbande), *Svinské kameny* (Sausteine) a potom *Sýrové kameny* (Quarksteine). Pěkná vyhlídka v Slezsko i do Čech.

Od *Kruhonoše* počíná cesta již vábnější i poutavější býti, jelikož tu celé horstvo přehlédnouti můžeme. Rozdělíme si ji v tři směry, z nichž jeden k *vodopádu Panče* a *Labe*, druhý k *Sněhovým jamám* a třetí přímo po hřbetě povede. Napřed ale může se poraditi cestovateli, by ani jediného nevynechal, neboť každý své zvláštnosti a zajímavosti má, jež pominouti škoda jest. Nebude snad od místa připomenouti, že roku 1866 hlídka jednoho českého pluku dragonů beze vší nehody krkolomnou cestu přes hřbet Krkonošů přejela, aniž by byla s koně sestoupila.³⁰ Naznačíme cesty každým tímto směrem, vezmouce nejdříve za cíl *Sněhové jámy*.

³⁰ „O Krkonoších“ od prof. dr. Karla Kořistky.

K jamám přijdeme, když budeme se neustále cestou po hřbetě hor bráti, Slezskou boudu (Schlesische Baude) starou v levo nechajíce.

Místo, kde jámy se nalézají, najdeme lehce po *boudě Sněžných jam*, která na vyvýšenině stojí a zdáli viděti jest. Bouda tato, vystavena nákladem hrab. Schaffgotsche v r. 1837 a opravena v r. 1861, je vkusně a řádně zařízena a aby ve všem vyhovovala cestovatelům, i pavlačí opatřena, z které dobře v dálku vidíme. (Nocleh, pokrmy i nápoje.)

Bližše boudy, mezi jamami, vypíná se skalina *Krakonošova kazatelna* (Rübezahl's Kanzel) nazvaná a ve výši 1456 m. nad mořem stojící.

Hned u boudy hrůzné své jícny *Sněhové jámy* otvírají. Pohled ve *Velkou i Malou jámu* jest skutečně děsný a úžasný. Velká jáma je východní, Malá západní. Hlubiny jsou vroubeny žulovými skalinami a mnohem děsnější než u jezer. Cestovatel patří tu v tmavou, přes 300 m. hlubokou propašť, a pohled ten strachem naplniti musí každého touristu. Dolů může dostati se pouze odvážlivý člověk a sice se skaliny mezi jamami vystupující po úzké a velmi nebezpečné cestě, což jest arciť tím více hrůzné, ježto krokem může tu chodec o život se připraviti.

Na dně je prý věčný sníh, malé rybníčky, něco kleče a výše bujně rostlinstvo.³¹

Od Sněhových jam opět na vrchol hor se dostati je snadné a nejlépe, když se jde cestou, kterou jsme přišli, zpět.

Cesta přes hřbet horský přímo má tu důležitost, že neustále patříme do Čech a v Slezsko, pozorujíce vždy nových obrazů jiné a jiné skupení. Aby cestovatel šel přímo po hřbetě a nezastavil se ani u Sněhových jam, ani u pádu Labe – toho tuším neučiní; ale jistě od obou těchto míst opět vrátí se nahoru, aby přímo přes Krkonoše kráčeti mohl.

Ku *pádu Labe a Panče* béřeme se přes *Hraniční louku* (Grenzwiese) vedle *Fialkové Sněžky* (Veilchenkoppe) a držíme se neustále cesty v pravo vedoucí a tak přijdeme na *Labskou louku* (Elbwiese) porostlou klečí a chudou travou. Labská louka prostírá se na svahu *Vys. Hřbetu* (Hohes Rad), vrchu to 1506 m. výšky dosahujícího. S vrchu tak vysokého poskytuje se cestovateli též rozsáhlá vyhlídka na okolní krajinu i v tak zvané *Sedmidolí* (Sieben Gründe); vidíme tu v levo *Černou Horu*, v pravo *Velký Šišák*, *Kozí hřbet*, *Krkonoš*, *Sněžku* a jiné vysoké vrchy Krkonošů. Cesta na vrch jest dosti obtížná, jakož i s vrchu.

Na Labské louce dělí se cesta ve dvě, z nichž jedna (v pravo) ku *vrchu Kotel* zvanému a druhá (v levo) k *zřídům Labe* vede. Volíme druhou a po té za půl hod. dostaneme se k pramenům hlavní řeky české – Labe – a sice ku blízko zřídla se nacházející *Studnici labské* (Elbbrunnen), bližše níž *bouda* (Elbbrunnenbaude) stojí. Labe vzniká na louce zmíněné as z 20 pramének, spojuje se v mohutný již tok, který ale teprve s Bílou vodou spojený dostává jméno Labe. Brzy dojdeme vedle vody k *pádu Labe*. S hrozným lomozem řítí se tu silný proud se skalín v hlubinu as 100³² metrů hluboko. Vlna za vlnou se žene

³¹ Beran J.: Vycházky po Krkonoších. „Světobzor“ z r. 1873.

³² Dle jiných 70 aneb 80. Určitého tu ničeho říci možno není.

a divoce se skály na skálu se odráží. Hluk pádu je někdy hromový, zvláště kdy dosti vody chovají prameny Labe.

U vodopádu a sice nad ním stojí *bouda* (1248 m. n. m.), v kteréž pokrmy, nápoje i nocleh dostati můžeme a odkudž se vodopád velmi dobře pozoruje; i z údolí pěkný pohled nám Labe poskytuje v těchto místech.

Příjemně působí na nás, když v boudě u vodopádu přenocujeme a ráno k pádu přijdeme, kdy šedá pára z bystrých vln vystupuje a tak jej slabě v mlhu halí.

I voda Labe často uměle se zdržuje a cestovatelům za zpropitné pouští v hlubiny. Vodopád i bouda náleží jakémus Schierovi a nachází se na půdě českého hraběte Harracha.

Nedaleko vodopádu Labe nalezne turista *vodopád říčky Panče*. Vodopád Panče je též uměle udržován a to již od roku 1859. I tento je krásný a v dosti půvabném místě utvořený. Jižně vypíná se *Kotel* do výše 1435 m. nad hl. m.

Kdo od vodopádu *Panče* aneb *Labe* by snad již do *Čech* vrátiti se chtěl, necht' obrátí se buď k *Horní Rokytnici*, aneb ku *Vrchlabí*. První cesta vede vedle *Kotle* (vrch v levo), při jehož západním úpatí dělí se ve tři vozové, z nichž střední přímo přes nevelkou stráž do *Horní Rokytnice* vede.

Druhá do *Vrchlabí* vedoucí cesta vine se mezi horou *Kotlem a Krkonošem* poblíž boudy na svahu kotle stojící (v pravo) k boudám *Schlüsslovým* horním a dále do *Spindelmühle* nebo přímo k boudám *Krausovým*³³

Ježto ale mnozí turisté také od vodopádů Labe a Panče zase zpět na hřbet horstva se běrou, naznačena budiž i tato cesta. Od boudy dáme se cestou na sever (tu poznati lehko), takže as za ¾ hod. opět na vrcholu pásma stojíme a dále po něm kráčetí můžeme.

I při další cestě nezapomeneme báječného Krakonoše a jeho divů, neustále o nových věcech slyšice.

Mimo jiné vypravuje se též, že měl Krakonoš v horách velikou zahradu s vzácnými a nikde nevidanými rostlinami, do které ale nikdo skoro vstoupiti nesměl, aby se divům těm obdivovati mohl. Toliko ze zvláštní milosti dovolil Krakonoš některému velmi poctivému člověku ohromnou branou tam vstoupiti. V té zahradě poletovali ptáčekové nazvaní zlatohlávci, rostly tu nejkrásnější květiny a mezi těmi zvláště jedna, která se jmenovala „štěstík“. Sirotkové, chudé dívky a nábožní lidé poctiví, když v noci svatojanské sem přišli a z rostliny té jen lupínek si utrhli a ten u sebe uschovali, byli potom po celý život šťastnými a veselými, majíce všeho v hojnosti. Podobnou rostlinou byl i Krakonošův „laskavec“; která z děvčat kořínek laskavce měla, ta byla jista, že o nápadníky nouzi míti nebude, neboť kořínek ten i z daleka hochy vábil a je k děvčeti poutal tajným jakýms' kouzlem.³⁴

Konečně z léčivých rostlin byl tu k nalezení skočec, jehož kořen každou i sebe zastaralejší nemoc vyhojiti mohl. O této rostlině slyšela i jedna velmi bohatá paní a nabídla jistému sedlákovi mnoho peněz, když jí kořen skočcový přinese, kterýmž jistě uzdraviti se doufala.

³³ Cestu od bud Krausových dále do Vrchlabí srovnati dlužno s cestou z Vrchlabí k těmto boudám.

³⁴ Mimochodem budiž připomenuto, že v Krkonoších dosud mnoho o laskavci se povídá a že jistí lidé, zejména prodavači koření a olejů také prý i laskavec ze zahrady Krakonošovy přinášejí.

Lakomý sedlák šel a kopal na úpatí jedné hory pod velikou skalou v zemi, kde skočec rostl. „Co tak byl sehnut a kopal, zahučel vítr se skal a hromová slova rozlehla se po vší krajině, jimž rolník však nerozuměl. Vzpřímiv se, ohlížel se, odkud ten hlomoz pochází, ale vítr div jej k zemi nepovalil. Tu spatřil na protilehlé vynikající skále obrovskou bělovousou postavu s dlouhým nosem, hledící na něho očima ohnivýma. V rukou držela ohromnou palici a dlouhý plášť vznášel se nad ní v povětří.“ – Byl to Krakonoš.

Hněvivě tázal se skalní duch sedláka, co by tu dělal a když jemu tento řekl, že skočcový kořen jedné nemocné paní přinéstí má, dovolil jemu Krakonoš tolik si kořene vzít, jak mnoho již vykopaného měl, ale přísně zakázal jemu hned opět v tato místa vkročiti.

Sedlák dostal za vykopané kořeny něco peněz od oné paní, ale nemoc nezmizela úplně, ježto kořene málo bylo. I tázala se sedláka, zdaž by jí ještě jednou skočcového kořene z hor přinéstí nechtěl.

Sedlák zdráhal se sice dlouho, ale když viděl, bohatou paní sázeti peníze na stůl a pomyslí si, že všechny je dostane, když ještě léčivého kořene přinese, slíbil, že vydá se zase do hor a sice hned druhého dne ráno. A vydal se také.

Ale sotva že začal kopati, zdvihla se opět strašná bouře na tom samém místě jako poprvé a když se v tu stranu obrátil, objevila se mu tatáž postava, avšak ještě mnoho hrozivější. Rozježené dlouhé vlasy a veliký plášť její divě třepaly se v mocně rozvlněném povětří, jako by jej uchvátiti a do propasti odnésti chtěly; z očí jí sršely jiskry a strašný hlas rozlehl se opět po horách: „Co tu děláš?“ Sedlák viděl již, že je zle a vzpomněl, že do hor jíti neměl. Vypravoval Krakonošovi, že ona nemocná paní dosud se neuzdravila, a že mnoho peněz slíbila jemu, když by jí skočcového kořene ještě něco přinesl.

Na to hromovým hlasem zakřikl jej Krakonoš: „Nevaroval jsem tě, ty odvážlivče! a ty předce sem opět přicházíš? Než máš ho již, zachraň se tudíž, můžeš-li.“ A plameny z ohnivých jeho očí klesajícího sedláka div nezachvátily; veliká palice s hukotem prolétla vzduchem a udeřila do tvrdé skály vedle samého sedláka; země se otřásla, děsná rána hromová omráčila jej tak, že dlouhou chvíli zůstal bez sebe ležeti. Když opět vědomí nabyl, byl jako zdrcený; v dálce slyšel hřmění a zdálo se mu, že slyší týž hrozivý hlas, jako poprvé; v ruce však pevně držel kořen skočcový.

Nemocná paní dobře jemu zaplatila, ale as za měsíc dala jej zavolati a tu pravila jemu: „Kdybich měla jen ještě jednou kořene skočcového, pak bych byla úplně zdráva; dobře to cítím.“ Sedlák nechtěl dlouho slíbiti, že opět do hor půjde; ale když ona paní jemu řekla, že dostane veliký statek a hroznou sumu peněz, byl sedlák jako omámen a v radosti, že tak bohat bude, slíbil, že půjde zase do hor pro kořen skočcový.

Druhý den vypravil se časně ráno a vzal s sebou i svého as dvacítiletého syna, právě mu, že půjdou do Oupy na pouť. Syn šel tedy také. Když ale již k místu onomu, kde sedlák býval, se blížili, jímá sedláka takový strach, že na celém těle se třásl. Naříkal, že touha po penězích v takové nebezpečí jej vydává, ale předce nemohl se přemoci a když konečně zastavili se u skály, začal opět kopati.

Tu zdvihl se hrozný víchr, způsobil průtrž mračen, takže všechny potoky a řeky se rozvodnily; srdcelomný nářek zazníval ze zahrady Krakonošovy. Všecky živly byly pobouřeny; zející propasti se otvíraly; nad nimi vznášela se obrovská postava Krakonošova s ohromnou palicí, uchopila sedláka a odnesla ho do výše. Veliká skála sřítla se na místě tom do propasti; syn slyšel sténání otcovo slaběji a slaběji, až sám omráčen nevěděl o sobě. Po dlouhé chvíli utichl víchr, nebe se vyjasnilo, a syn nešťastného otce hledal dlouho pln strachu kapli, aby bohu děkoval, že ho zachránil a aby

se za duši otcovu pomodlil. V tom okamžení zemřela také paní, která sedláka do hor pro skočcový kořen poslala.³⁵

Tak trestal Krakonoš lakomce a po penězích bažícího, když ve svou moc jej dostal! Kdož ví, zdaž by nyní nerozhněval se na ty horské hostinské v boudách proto, že tak cestovatele o peníze odírají.

Ne právě půvabnou, ani pohodlnou cestou běřeme se tak, o Krakonoši rozličné báje si připomínajíce, až k *Velkému Šišáku* čili *Přílbě* nebo *Kupě* (Grosse Sturmhaube 1490 m.).³⁶ V. Šišák je podoben otupělému kuželi a vrchol jeho málo jen nad hřbet horský je vyvýšen. Kdo nelituje cesty na vrchol, může pěkně rozhlédnouti se v okolí. Severně V. Šišáku stojí *Koralové a Věžní kameny* (Korallen und Thurmsteine), kdežto na jižní straně *boudy Rennrovu* vidíme.

Dále odtud na východ přijdeme k *Malému Hřbetu* (Kleines Rad). Půl hodiny odtud v stranu do Slezska stojí *Mušské kameny* (Mannsteine) a dále na vršku *Dívčí kameny* (Mädelsteine) nalezneme. Nedaleko posledních stojí *Petrova bouda* (Petersbaude), kdež dle udání³⁷ prý dosti lacino dostaneme víno, pivo, pokrmy a nocleh. Petrova bouda stojí již od r. 1811.

Dívčí loukou (Mädelwiese) vzhůru kráčíme od boudy v levo a došedše až ku konci hustou klečí se vinoucí stezkou k půl hod. od Petrovy vzdálené *boudě Spindlerově* (Spindlerbaude 1180 m.) dorazíme. Bouda tato sestává z dvou světnic; víno, pivo, kávu a nocleh tu dostati možno. Jmeno své má bouda po zakladateli Spindlerovi, jenž ji v r. 1824 postaviti dal. Odpočinek tu milý i příjemný zvláště pro toho, kdo déle již po horách chodil.

Když pak jsme se již poněkud porozhlédli po okolí i v boudě, můžeme poručiti si něco ku posílnění a při tom přemítati zase něco o Krakonošovi, jehož jsme na chvíli opustili před Velkým Šišákem.

Krakonoš mimo jiné měl tu zvláštnost ještě, že často i rodinné záležitosti rovnal, zlé trestal a dobrým rozličná dobrodiní prokazoval.

Jedenkrát přišla chudá žena do lesa na trávu s malým klučkem. Když již as hodinu trávu trhala, začal kluček plakati a naříkati, až se to lesem rozbíhalo a matka nikterak ukojiti jej nemohla. V prchlivosti, matkám v také chvíli obyčejně přicházející volala as třikrát do lesa: „Krakonoši, pojď a vezmi si toho darebu!“ – Tak zavolala a Krakonoš dlouho prositi se nedal, nýbrž okamžitě před ženou stál, a co by chtěla jí se tázal. Žena ulekla se nemálo, ale Krakonoš uchlácholil ji a když se již poněkud utišila, začal se jí vyptávati po domácím hospodářství a když ona jemu vše dopodrobna řekla a svěřila se, že velmi velikou nouzi trpí a k tomu že její muž ještě ji bije a peníze těžce vydělané často utrácí, rozhněval se Krakonoš a pravil ženě, že muže jejího za to potrestá. Žena ale ihned odpustila muži všechna provinění, ježto věděla, že by trest Krakonošův mohl velkým býti a prosila i jej, aby to vše pro jednou muži odpustil. Krakonoš podivil se tak velké lásce manželské a proto slíbil, že muži jejímu sice neublíží, ale že předce jemu něco udělá, aby pamatoval, že umí i zlé muže trestati. Hovor jich trval ještě dlouho. Krakonoš zkoumal ženu ještě, zdaž i k dětem svým tak upřímnou lásku chová, nabízejí jí za malého klučka mnoho peněz; ale když viděl, že přes ty

³⁵ Skočcový kořen „Lac. bibl. mládeže“ seš. 1.

³⁶ Výška ve spisku „Das ganze Riesengebirge“ u V. a M. Šišák je nesprávná, jakož i udání, že V. Šišák by se prý vlastně Malý nazývati měl, ježto je větší Malý než Velký.

Podotýkám, že V. Šišák má 1490 m. a Malý toliko 1369 m. výšky. *Pozn. spisov.*

³⁷ „Das ganze Riesengebirge“ od Pröhlera.

všechny útrapy a velikou bídu nedala by žena klučíka svého, pochválil ji a rozloučiv se s ní, dále do lesních huštin kráčel.

Žena zatím listí a chrůstu mnoho do koše nasbírala, klučíka posadila na vrch a domů se brala. Když ale as deset kroků udělala, zdálo se jí, jako by samé kamení nesla; i odložila koš, prohlédla jej uvnitř, ale když ničeho nenalezla leč listí, šla dále, až k večeru šťastně domů dorazila. Listí nasypala kozám do žlabu i na tesy a usnula. Večer náhle ji cosi probudilo a když v uleknutí, že snad výstraha to před zloději, do chléva běžela, aby přesvědčila se, zdaž jediné dvě kozy jí někdo neukradl v nepřítomnosti mužově, s hrůzou spatřila, že obě byly mrtvy. Ale vedle koz vše se lesklo jako zlato. I hmatala žena, aby přesvědčila se, co by to bylo a tu k svému udivení viděla, že je to ono listí, které včera v lese natrhala, ale že je v zlato proměněné. Rychle tedy několik listů schovala, ráno do města šla a tam mnoho za ně dostala peněz, takže nyní více měla, než ty obě kozy stály. Tu nechala kozy ještě do poledne v chlévě, pak vzala veliký nůž a kozy rozřezala; tu teprv velice se divila, když viděla, že kozy se zadávily listím, které v nich v zlato se proměnilo. Co mohla uschovati uschovala, kozy mrtvé zavezla do lesa zvěři a ptákům. Třetího dne teprv vrátil se muž, jenž dříve hned do Němec se zbožím skleněným šel a tu nejdříve vypravoval ženě, že na Krkonoších stala se mu veliká a nešťastná nehoda. Umořen již velikou tíží viděl vedle cesty státi pařez, na nějž si postavil koš s drahým, ale křehkým zbožím a sám k němu si sedl na zem. Tu náhle pařez zmizel, koš svalil se na zem a s třeskotem do rokle se kutálel, takže všechno zboží bylo na dobro zničeno. Tu teprv pochopila žena, že to byl nejspíše Krakonoš, jenž v pařez se proměnil a takto jejího muže potrestal, nemeškala náležitě mu to vysvětliti a zároveň zpravila jej o všem, co se za ten čas, co z domu odešel, stalo a jak je Krakonoš štědře obdařil. Muž i žena potom velikou měli všeho hojnost a do smrti šťastně žili, dobrému duchu skalnímu děkujíce.

Jiný případ s Krakonošem udál se jednomu tovaryši ze Svídnice ve Slezsku, kterýž z vandru domů šel přes Krkonoše. Všechny vydělané peníze vynaložil kdesi v dalekém městě k vyhojení z trapné nemoci, kteráž ho již dlouho mořila. Proto těžko udělalo se mu kol srdce, když už na hory vystoupil, neboť ničeho ani otci ani dobré matce domů nenesl, jak jiní synové činí skoro vždycky.

Když tovaryš již po stráni dolů sestupoval, přivtělil se k němu staříčkový mnich a prosil jej, aby jemu nějakou malou službu prokázal. Tovaryš ihned slíbil tak učiniti, mnich dal jemu veliký kámen a prosil jej, by tak laskav byl a kámen do hlubin jednoho jezera hodil, pravě: „Vykonáš-li tuto službu dokonale, učiníš mi veliké dobrodiní a tobě také to na škodu nebude; dáš-li se však svésti a nevyplníš-li, co jsi slíbil, učiníš mne velmi nešťastným!“

Tovaryš ničeho netuše, vzal kámen a dále k jezerům spěchal. Stál už u okraje jednoho jezera a chtěl kámen dolů uvrci, ale když do výše jej zvedal, spatřil, že je to ryzí zlato! Přemýšlel, co by činiti měl; lesk krásného zlata mámil jej nanejvýš a pobádal, aby si kámen zlatý nechal, ale na druhé straně zase slyšel varující i prosící hlas onoho neznámého mnicha. Konečné předce dobrá vůle zvítězila, tovaryš zdvihl zlato trochu do výše a vši silou hodil jím do hlubiny.

Zlato padlo do jezera, ale zůstalo pěkně na vrchu světlé paprsky sluneční odrážejíc a plovalo až ku břehu, kdež jakýs člověk je pohodlně zvedl a pryč odnášel. Teď teprv litoval tovaryš, že zlato jinému k najití do vody hodil. Potom ubíral se zvolna lesem dále. Tu ale z nenadání zaslechl sténání a naříkání a proto v stranu, odkud přicházelo, se bral, aby snad pomocí svou přispěl a tak dobrý vykonal skutek. Šel již kus cesty lesem, když tu před sebou osla ležeti spatřil; osla k vstání přinutil, na něho si vsedl a dále jeti mínil. Sotva ale na osla dosedl, dal se tento v tak prudký běh, že tovaryš myslil na jelenu seděti, až přiběhl k jedné hospůdce a zrovna i s tovaryšem na zádech do chléva vběhl

a tu se utišil. Tovaryš brzy v chlévě tvrdě usnul a když se druhého dne již pozdě probudil, viděl kol sebe rozvaliny zdí z chléva a s velkým leknutím poznal, že je o všechno šatstvo i prádlo oloupen.

Dlouho lkal i naříkal, ale když už věděl, že pláč nepomůže, umínil si, že do prázdného vaku alespoň mechu a listí nahrabe, aby lidé neviděli, že prázdný vak nese domů.

U samého domku otcovského potkal člověka, v kterémž poznal onoho cizince, jenž zlatý kámen z jezera vylovil. Zachvěl se a vešel do domu. Když vítání a objímání ukončeno bylo, počala matka vak ohledávati a divila se, že je tak těžký. Zatím kráčel vedle domku onen horský mnich, jehož však nikdo neviděl než Josef, totiž onen tovaryš. Když matka vak otevřela a urovnané tam věci vyndavati začala, viděla, že ve vaku je krásné šatstvo a velký kus zlata. Josef udiven poznal, že šatstvo je právě takové, jaké onen u jezera sedící cizinec na sobě měl a na zlatém kamenu viděl nápis: „Hodnému Josefovi – od Krakonoše“... Tu teprv všichni domácí se radovali, šťastni byli a Krakonošovi nepřestali nikdy děkovati.“

Z boudy *Spindlerovy* dále přes *louku* směrem ku Sněžce se béřeme a tak přijdeme za nedlouho k *Malému Šišáku* nebo *Přílbě* (Kleine Sturmhaube 1369 m.), vrchu to sráznému téměř, od něhož cesta k známému nám již *Polednímu kamenu* vede. Od *Mal. Šišáku*, dva směry ku Sněžce máme; buď jdeme pěknou i půvabnou cestou k *jezerům* (cesta pro ty, kdož je ještě nenavštívili), anebo béřeme se dále přes hřbet horský.

K jezerům vede cesta od Mal. Šišáku v stranu do Slezska dosti pěkná, kteráž dvakráte se dělí (vždy dejme se v levo) a as za 1½ hod. k Velkému jezeru vede, odkudž snadno zase k druhému se dostaneme. Od *boudy Jezerní* jihovýchodně do vrchu se dáme a brzy tak až ku *Krkonošské boudě* se dostaneme.

Cesta po hřbetě neustále směr východní podržuje a ku Sněžce cílí. Za Mal. Šišákem opět Čechům příležitost se poskytuje do vlasti se navrátiti, dobrou i jistou cestou. As 10 min. za vrchem spatříme stezku, která od cesty naší téměř opačným směrem zabočuje a k nedaleké (as ¾ h.) *Sachrově boudě* vede po stráních lesem i huštinami. Čtvrt hod. od boudy Sachrovy daleko je bouda u *Bílé vody* stojící, která *Leyerova bouda* se nazývá. Od této boudy vedle *Kozího hřbetu* (v levo) po stráni vedle Labe do vsi *Spindelmühle* nazvané se béřeme. Ze *Spindelmühle* do *Vrchlabí* silnice vede. (Cestovatel řidiž se naznačenou již cestou, z *Vrchlabí* do *Spindelmühle* směrem opačným!)

Po suchopárném temenu *Stráně* porostlém hojně klečí, posetém bludnými balvany žulovými a četnými močály dorazíme k *Luční boudě*, blízké již boudy *Krkonošské* a *Sněžky* samé. (Další cesta ku Sněžce vede po hranicích a bylo o ní též mluveno na počátku.)

Od *Luční boudy* cesta do *Dlouhého dolu k Sv. Petru* a dále do *Spindelmühle* vede, kterouž cestovatelé z Čech též často nastupují.

Taktěž přes vrchol *Studničné hory k boudě Hof* nazvané a dále vedle *Rennrovy* do *Dolení vsi* se dostaneme od boudy *Luční*. Z *Dolení vsi* opět lesem do *Hoření Vrchlabí* bychom šli, aneb po silnici do *Hostinného jeli*.

Kdo cestuje od západního konce horstva ku Sněžce, obyčejně po navštivení vrchole *Krkonošským dolem* do Čech se béře. Do dolu toho

sestoupíme od stejně jmenované boudy. Jiní zase od boudy Krkonošské naznačenou již cestou do Slezských krajin se běrou.

I s vrchole Sněžky můžeme přes vrchol *Černé Sněžky* (Schwarze Koppe) ku *Hraniční boudě* (Grenzbaude), kdež v zimě často výlety na rohačkách se podnikají, a odtud přes hranice okolu *Stolu* (Tafelstein) vedle nevelkého potoku na silnici do Schmiedeberku vedoucí se dostat. Cesta mimo toho, že vede krajinou jaksi starý ráz přírody obrazící – není příliš vábná a jednotvárností i bezschůdností svou cestovatele unavuje.

Hraniční bouda pěkně zařízena a v příjemném místě postavena jest. Unavený milého odpočinku tu užije. Od boudy nedaleko je silnice, která do *Malé Oupy* a dále vedle *Lvího potoku* (Löwen-Bach) do *Tmavého dolu*, *Freiheitu* a *Maršova* vede.

Tak pouť po Krkonoších a částí Slezska jsme vykonali. Vystoupili jsme na nejvyšší vrchol českomoravského horstva, slezli do předvěkých, pustých, rozkošně romantických i divokostí hrozných roklin a dolů, přešli rozličné vrchy a kopce i navštívili nádherou se pyšnicí místa a čilá města i tiché dědiny.

Nebudiž za zlé vykládáno, že zaběhli jsme i do Slezských krajin; jsouť to bez odporu místa tak rozkošná a milá, že dobře jest i v tento *někdy nám patřící ráj* se podívati a vzpomínky na slavnou minulost panství českého buditi. Ty kraje jsou nám úplně již odcizeny. Českého slova tu není slyšeti mezi obyvatelstvem. Vlna věčně bouřícího Oceánu zaplavila ty nivy půvabné a od nás je oddělila velikány Krkonošů. *Jsou hráze ty ohromné postaveny na ochranu Germanie proti nám, aneb na ochranu Čechie proti hrabivému národu Němců?* – – –

Rozkošné obrazy z výletu našeho v myslech utkvělé nikdy nic nám nevypudí, naopak vždy milých těch okamžiků na cestách vzpomínati budeme s radostí i obdivem!

Abecední seznam jmen

(českých i německých)

všech v dílku tomto popsanych měst, vesnic, bud, hor,
údolí, říček, potoků, kamenův a pod.

Agnetendorf	27	Dunkelthal	7
Ameisenberg	21	Erdmannsdorf	20
Annakapelle	18	Fialková Sněžka	33
Arnímová věž	19	Fischbach	19
Arnsdorf	18	Freiheit	7
Auerwiesova bouda	8	Friesensteine	18
Aupa Grund	7	Gansova bouda	8
Bergschmiede	8	Gräberberg	18
Bobry údolí	23	Gräbersteine	18
Brodbaude	17	Hackelsdorf	9
Buchwald	19	Hamplova bouda	15
Cavalierberg	22	Harrachov	7
Dívčí kameny	36	Hausberg	23
Dívčí louka	36	Helikon	23

Průvodce po Krkonoších
dle vlastních i cizích zkušeností
sepsal a sestavil

Fr. VI. Kodým

Vydala Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, Hradecká 1250/2
500 03 Hradec Králové

Ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové první vydání. Verze 1.0
z 27.07.2020.

ISBN 978-80-7052-150-2 (pdf)
ISBN 978-80-7052-148-9 (epub)
ISBN 978-80-7052-149-6 (azw3)